

पचलीस्थित बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिर जीर्णोद्धार

- प्रकाश दर्नाल

स्थान :-

काठमाडौं जिल्लाको काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १२ मा बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिर पर्दछ। यो मन्दिरमा तिनवटा शिखर भएकोले यसलाई तिनदेवल पनि भन्छन्। पचली भैरवको दक्षिणतर्फ रहेको बागमतीघाट जाँदा बाँयातर्फ चुना सुर्खीको ठूलो प्रवेशद्वार देखिन्छ। यसै प्रवेशद्वारबाट ढुङ्गा छापेको बाटो सिधा गएमा बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिरको पश्चिम सत्तलको ढोका आउँछ। यहाँबाट भित्र गएपछि महादेव मन्दिरको प्राङ्गणमा पुगिन्छ। दक्षिणतर्फको सत्तलको ढोकाबाट पनि बागमतीस्थित पचलीघाट जाने ढुङ्गा छापेको सिधा बाटो छ।

मन्दिरको परिचय :-

चारैतर्फ दुई नाले तथा दुई पाखा भिङ्गटी छाना भएको चौघेरा सत्तलको बीचमा तीनवटा (तलबाट माथि सानो हुँदै गएको) पेटीमाथि अवस्थित चौबिसवटा थामहरूले बनेको एउटै लाम्चो गर्भगृहमा तिनवटा शिवलिङ्ग भएको र हरेक शिवलिङ्गको माथि टेराकोटाको शिखर छ। थामहरू र गर्भगृहको बाहिरी गारोको बीचको भाग खुला प्रदक्षिणा पथको रूपमा छ। गर्भगृह जाने आठवटा ढोका मध्ये पूर्व पश्चिममा एक-एकवटा र उत्तर दक्षिणमा तिन-तिनवटा छ। ढोकाको बनोट मल्लकालीन कलाबाट प्रभावित भएको स्पष्ट देखिन्छ। शिखर उठाइएको स्थानमा भिङ्गटीको छाना भएकोमा जस्ताको छाना राखी मर्मत गरेको पाइयो। माभुको शिखर दुई छेउको शिखरभन्दा अग्लो छ। यसको चारैतर्फ स-साना देवलहरू भएकोले अन्य दुई भन्दा बढी कलात्मक

देखिन्छ। तिनैवटा शिखरको वरिपरि अष्ट दिक्पालका मूर्तिहरू पाइन्छन्। शिखरको तलतिर फुकेको र माथि साँधुरिदै गई सबैभन्दा माथि घण्टाकारमा सुन मोरेको कलश गजूर भएकोले मन्दिरको सुन्दरता र भव्यता भन्नु बढेको छ। थाममाथिको कार्नेशको चारैतिर स-साना भूयाल, कुँशल र टुँडालहरू राखी छाना राखिएको छ।

नेपालमा विविध शैली र बास्तुकलाले युक्त धेरै मन्दिरहरू पाइन्छन्। ती मध्ये बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिरको आफ्नै मौलिक बास्तुकला र शैलीले गर्दा अद्वितीय स्थान ओगटेको छ भन्दा अत्युक्ति नहोला।

ऐतिहासिक पृष्ठभूमि :-

यस्तो बेजोड बास्तुकलाको निर्माणकर्ता बमबहादुर कुँवर राणाको विषयमा केही चर्चा गर्नु उपयुक्त नै हुने ठान्दछु। यिनी काजी बालनरसिं कुँवर र कान्छी कजिनी गणेशकुमारीका माहिला छोरा थिए। यिनको जन्म वि.सं. १८७५ मा भएको थियो। यिनले तीन विवाह गरेका थिए। जेठी पाल्पाकी मुख्यानीबाट ले.क.टेग बहादुर कुँवर राणा, माहिली मुख्यानीबाट जर्नेल बम्बीर बिक्रम कुँवर राणा र कान्छी इन्द्रवदनबाट कर्णेल यक्ष बिक्रम कुँवर राणा छोराहरू थिए। यिनको निवास गणवहाल (लगनटोल) मा थियो। यिनले सेनाको सुवेदार पदबाट जागिर शुरू गरेका थिए। उनी १९०२ सालमा कलकत्ताको लागि नेपाली वकिलमा नियुक्त भएर गएका थिए (कार्की, २, २०३६)। वि.सं. १९०३, असोजको कोतपर्वको समयमा यिनी काजी पदमा थिए। त्यसको लगत्तै १९०४ सालमा यिनी कम्याण्डर इन चिफ जनरल हुन पुगे। यसै

समयदेखि नेपालमा प्रथम पटक सैनिकहरूको तथ्याङ्क राख्न सैनिक कमाण्डरी किताव खानाको स्थापना भएको मानिन्छ । वि.सं. १९०६ देखि १९०७ सात सालसम्म जङ्गबहादुर कुँवरराणा बेलायतको भ्रमणमा जाँदा बमबहादुर कुँवरराणा नेपालका प्रधानमन्त्री भएका थिए । वि.सं. १९०७ मा बमबहादुर कुँवर राणाले बागमतीको दाहिने किनारामा बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिर (चौघेरा सत्तल सहित), कृष्ण सुभद्रा बलरामको जगन्नाथ मन्दिर र हनुमान मन्दिर बनाए । यिनले गृहयेश्वरी मन्दिर अगाडि प्रस्तरको स्तम्भमाथि सुनको जोर सिंहले तरवार बोकेको मूर्ति तथा भद्रकाली (लुमडी) मा सुनको जलप लगाएको फल्लर र तोरण चढाएका थिए । लुमडीमा वर्षको एक पटक घोडे जात्राको दिन बोकाको बली दिने गुठी राखे । गृहयेश्वरी माईमा हरेक महिनाको शुक्ल अष्टमीमा बोका बली पुजा गर्ने गुठीको व्यवस्था गरे । यिनले पशुपति मृगस्थलीमा बमरामेश्वर मन्दिर र सत्तल स्थापना गरी दिएका थिए । त्यस्तै पशुपतिनाथ मन्दिरमा ११० तोला सुनको नागको मुकुट चढाउनुको साथै ७००० तोला चाँदीको गरगहना प्रीति गरी चढाएको र उनको कजिनी गृवाननन्दकुमारीले १० तोला सुनको नाग मुकुट चढाएको सो सामानहरू यथास्थितिमा छ, छैन रेखदेख गर्न अक्षय तृतियाका दिन उक्त गुठीको अधिकार प्राप्त व्यक्तिले गुठीकै तर्फबाट कालीगढ लगी ज्याला दिइ सरसफाई तथा मर्मत गर्न गराउन व्यवस्था पनि गरिएको जानकारी व्यवस्थापन समितिबाट प्राप्त भएको छ । बम्बीर बिकटेश्वर महादेवको दैनिक नित्य र आरती पूजा गर्न, बर्षबन्धन पूजा गर्न, सदावर्त वितरण गर्न, मन्दिर, सत्तल र बगैचाको मर्मत स्याहार गर्न, कृष्णाष्टमी र शिवरात्री पर्व मनाउन यिनले उपत्यकामा जम्मा ६९५ रोपनी जग्गा गुठी राखी दिएका थिए । बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिर भित्रको यिनको १९१३ (१९६×६५ से.मी.) सालको ताम्रपत्र र उनको छोरा यक्ष विक्रमको १९३४ (१२०×३६ से.मि.) सालको ताम्रपत्र परिशिष्टाङ्कमा दिइएको छ ।

वि.सं. १९०७ मा जंग बहादुर कुँवर राणा बेलायतबाट फर्केको केही महिनामै बद्दीनरसिं, जयबहादुर, करबीर खत्री तथा उपेन्द्र विक्रम शाहबाट रचिएको षड्यन्त्र बमबहादुर कुँवर राणाबाट खोलिएकोले जंगबहादुर राणाले विफल तुल्याएका थिए । (कार्की, १५.२०३६)

वि.सं. १९११ मा बमबहादुर राणाको नेतृत्वमा गएको नेपाली सेनाले केरूङ कब्जा गर्न सफल भयो । यसै युद्धमा जंगबहादुर राणा तिब्बत जाँदा बमबहादुर राणा का.मु. प्रधानमन्त्री बने । १९१३ सालमा जंगबहादुर राणाले अकस्मात प्रधानमन्त्रीबाट राजीनामा दिई राजा सुरेन्द्र विक्रम शाहबाट लालमोहर गराई बमबहादुर राणालाई प्रधानमन्त्री बनाए । त्यही वर्ष जङ्गबहादुर राणालाई कास्की र लम्जुङको श्री ३

महाराजको पद दिइएको थियो । बमबहादुर कुँवर राणाको मृत्यु वि.सं. १९१४ जेठ महिनामा भएको थियो ।

मन्दिरको संरचना :-

यो मन्दिर तिनवटा पेटीमाथि अवस्थित तथा १३.६५ मि. लम्बाई, ५.६० मि. चौडाई र १६.५० मि. अग्लो छ । दक्षिणाभिमुख यो मन्दिरको मुख्य ढुङ्गाको सिंढी दक्षिणतिर नै रहेको छ । तिनवटै पेटीमा कौशिमो, दचिअप्पा तथा विभिन्न बुट्टे इँटा तथा ढुङ्गा राखिएको हुँदा निकै आकर्षक देखिन्छ । दक्षिणतिर सिंढीको दायाँ बायाँ दुइवटा घण्टा छ । .....

पूर्वतर्फको घण्टामा “स्वस्ति श्री सम्वत १९०७ साल मिति आषाढ सुदि १५ रोज ४ मा श्री श्री श्री बम्बीर बिकटेश्वर प्रीति गरि श्री मद्राजकुमारकुमारात्मज श्री कम्पाण्डर इन चिफ जनरल बमबहादुर कुँवर राणाजीबाट चढाएको घंटः ॥ यस घंटमा जसले लोभानि पापानी गर्ला तसलाई पंचमहापातक शिवको कुदृष्टि लाग्ला शुभम ॥” (रेग्मी, २१४, २०३३) लेखिएको अभिलेख भएकोमा अहिले तेल र धुलोले गर्दा अक्षरहरू स्पष्ट देख्न गाह्रो पर्दछ ।

मन्दिरको गर्भगृह तेश्रो पेटीमाथि रहेको छ । पूर्व पश्चिम लामो एउटै गर्भगृहमा तिनवटा लहरै शिवलिङ्गहरू छन् । प्रत्येक शिवलिङ्गको माथि शिखर रहेको छ । एउटै गर्भगृहमा लहरै बनाइएका तिनवटा टेराकोटाको शिखरले गर्दा नै बम्बीर बिकटेश्वर महादेव मन्दिर नेपाली वास्तुकलाको इतिहासमा छुट्टै मौलिकस्थान राख्न सफल भएको छ । मन्दिरको गर्भगृहभित्र जान उत्तर र दक्षिणतर्फ तिन तिनवटा र पूर्व र पश्चिमतर्फ एक एकवटा गरेर जम्मा आठवटा काठका कलात्मक ढोकाहरू छन् । हरेक ढोकाको दायाँ बायाँ टेराकोटाको नागनागिनी र नागवेली बुट्टा छ । मन्दिरको दक्षिणतर्फ गारोमा दुईवटा प्रस्तरका कीर्तिमुख भैरवहरू (२८×२० से.मि.) छन् । मन्दिरको बाहिरी गारो, भित्री गारो र शिखरको गारोहरूमा बाहिरपट्टि दचिअप्पा देखिए पनि भित्रपट्टि इँटा, माटो र काठ प्रयोग गरिएको छ । गर्भगृहको बाहिरी गारो र तेश्रो पेटीको वरिपरि चौबिसवटा काठको थाम माथि जस्ता छाना राखिएको थियो । थाम र गारो बीचको ठाँउ चाँही मन्दिरलाई प्रदक्षिणा गर्ने पथ भएको छ । हरेक काठको थाम मुनि प्रस्तर सिंह र माथि काठको कलात्मक मेथ छ । चार कुनाको मेथ र निदाल तथा उत्तर दक्षिणतर्फको बाहिर देखिएको दुई निदालमा कुँसँरू (सिंखा) कुँदिएको छ । निदाल माथि कानेश छ । यसमाथि काठका साना साना भ्याल, कुँशल र टुँडालहरू राखी जस्ता छाना राखिएको छ । यसै छाना माथि गर्भगृहको तिनवटा शिवलिङ्गको तिनवटा अलग अलग शिखर छ । माफको शिखर वरिपरि चार सानो देवल भएकोले र यो दुई छेउको शिखर

भन्दा अलि अग्लो र ठूलो भएकोले पनि ज्यादा आकर्षक देखिन्छ। लामो एउटै गर्भगृहमाथि निर्माण गरिएका तिनवटा टेराकोटाका शिखरहरू ज्यादै भव्य र बेजोड छन्। पूर्वतर्फको शिखरको पूर्वमा इन्द्र, उत्तरमा इशान (शिव) र दक्षिणमा अग्नी मूर्तिहरू छन्। माभूको दक्षिणपट्टि देवलमा यमराज र उत्तरपट्टि देवलमा कुवेर मूर्तिहरू पाइन्छन्। त्यस्तै पश्चिमतर्फको शिखरको पश्चिममा बरूण, उत्तरमा वायु र दक्षिणमा नैऋति मूर्तिहरू रहेका छन्। यसरी अष्ट दिक्पालका मूर्तिहरू क्रमशः पूर्व, आग्नेयकोण, दक्षिण, नैऋत्यकोण, पश्चिम, वायव्यकोण, उत्तर र इशानकोण दिशामा गरेर क्रमशः इन्द्र, अग्नी, यमराज, नैऋति, बरूण, वायु, कुवेर र इशान मूर्तिहरू तिनवटै शिखरहरूमा रहेका देखिन्छन्।

पूर्व र पश्चिमतर्फको शिखरको मूर्तिमाथि टेराकोटाकै कार्नेश बुझा छ। त्यसमाथि शिखर केही फुकेको भए पनि गजूरपट्टि साधुरिदै गई घण्टाकार बुझामा सुनको कलश र त्रिशुल गजूर राखिएको छ। तर माभूको शिखर अलि बेग्लै र ठूलो भए पनि माथिको बुझा र गजूर अन्य दुईको जस्तै छ।

मन्दिरभित्र उत्तरतर्फको गारोमा पश्चिमवाट पूर्व क्रमशः नारायण, गणेश, नारायण र सूर्य मूर्ति छ। त्यस्तै दक्षिणतर्फको गारोमा पूर्वदेखि पश्चिम क्रमशः गणेश, नारायण शक्ति सहितको विष्णु र सूर्य मूर्ति छ। उत्तरतर्फको गारोमा चाँही वि.सं. १९१३ को ताम्रपत्र राखिएको छ।

प्राङ्गणमा भएका देवल तथा मन्दिरहरू :-

बम्बीर विकटेश्वर मन्दिरको प्राङ्गणमा तेलिया इँटा छापिएको छ। मन्दिरको दक्षिणतर्फ प्राङ्गणमा तिनवटा ठूलठूला चौडा प्रस्तर विच्छाइएको छ। यहाँ बर्षबन्धन पूजा भोग तथा होम यज्ञादि गरिन्छ। मन्दिरको पूर्व दक्षिण प्राङ्गणस्थित टेराकोटाको सानो देवलभित्र पश्चिमाभिमुख प्रस्तरको सूर्य (६०×३३ से.मि.) मूर्ति छ। यस्तै देवल पश्चिम दक्षिण, पश्चिम उत्तर र पूर्व उत्तरतर्फ रहेको छ। त्यहाँ क्रमशः प्रस्तरका गणेश (५३×३६ से.मि.), महिषमर्दिनी (५१×३२ से.मि.) र विष्णुको (६०×३३ से.मि.) मूर्तिहरू पाइन्छन्। गणेश मूर्ति पूर्वतर्फ, महिषमर्दिनी भगवती दक्षिणतर्फ र विष्णु मूर्ति पश्चिमतर्फ फर्काएर राखिएका छन्। यस दृष्टिले यो मन्दिरलाइ शिव पान्चायन पनि भन्न सकिन्छ। मन्दिरको पश्चिममा अग्लो ढुङ्गाको पिठिकामाथि प्रस्तरकै सुन्दर वसाहा (११७×९० से.मि.) छ।

मन्दिरको उत्तरतिर पश्चिम भगवती देवलदेखि पूर्व विष्णु देवलसम्म क्रमशः यी स्मारकहरू पाइन्छन् :-

(क) यक्षनन्देश्वर, तार्क्षभक्तेश्वर शिव मन्दिर।

यँहा वि.सं. १९७९ को शिलालेखन (४९×७० से.मि.)

भेटिन्छ। वसाहा (५७×४२ से.मि.) को अगाडी ढुङ्गाबाट निर्मित दक्षिणाभिमुख एक तले शिव मन्दिर रहेको छ।

(ख) त्रिशुल।

ढुङ्गाको अग्लो पिठिकामा धातुवाट निर्मित त्रिशुल राखिएको छ।

(ग) तुलाभक्तेश्वर डम्बर भक्तेश्वर मन्दिर।

त्रिशुलसँगै ढुङ्गाको अग्लो पिठिकामा पूर्व फर्काएर प्रस्तरको वसाहा (७७×४३ से.मि.) राखिएको छ। यसको पश्चिमतर्फ २००७ सालको शिलालेख (७९×४१ से.मि.) छ। वसाहाको सामुन्ने चाँही लहरै स-साना तिनवटा ढुङ्गाको दक्षिण फर्काएर राखिएका शिव मन्दिर (२०१×८८ से.मि.) हरू छन्।

(घ) दुई ढुङ्गामा शिव मन्दिर।

तिनवटा ढुङ्गाको मन्दिरको पूर्वतर्फ त्यस्तै अग्लो ढुङ्गाको पिठिका माथि निर्मित दुई साना ढुङ्गाका शिव मन्दिर (८५×८६ से.मि.) छ। यसको पश्चिममा पनि सानो प्रस्तरको वसाहा (२५×२२ से.मि.) पाइन्छ। मन्दिर दक्षिणतर्फ फर्केको छ।

(ङ) भुवन भक्तेश्वर।

दुई शिव मन्दिरको पूर्वतिर अर्को दक्षिणाभिमुख भुवनभक्तेश्वर शिव मन्दिर पर्दछ। यो मन्दिरको पश्चिममा वि.सं. १९९९ को शिलालेख (७१×४३ से.मि.) छ।

(च) छत्रचण्डेश्वर मूर्ति।

भुवनभक्तेश्वर मन्दिरको छेउमा विष्णु मूर्ति भएको देवल छ। देवलको दक्षिणतिर इँटाको पिठिकामा पश्चिमाभिमुख छत्रचण्डेश्वरका तिनवटा मूर्तिहरू (४० × २३ से.मि., ९३ × ३७ से.मि., ४२ × २२ से.मि.) छन्।

जीर्णोद्धार गर्नुभन्दा अगाडि मन्दिरको अवस्था :-

- तेश्रो पेटीको बुट्टे इँटाहरू प्रायजसो सबै टुटे फुटेका थिए।
- दक्षिणतर्फको चारवटा थामहरू काठको हुनु पर्नेमा इँटा सिमेन्टबाट बनेको थियो।
- प्रदक्षिणा पथको दलिनहरू धेरै जसो किराले खाएको, मक्किएको र नराम्रो अवस्थाका थिए।
- १९९० सालको भुकम्पछि मन्दिरको जीर्णोद्धार गर्दा फ्रिगटीको छानाको ठाउँमा जस्ता छाना राखेको पाइयो।
- उत्तरतर्फ नागवेली बुझाको ठाउँमा सादा इँटा राखिएको र केही नागनागिनी मूर्ति टुटे फुटेको तथा हराएको पाइयो।
- मन्दिरको लामो गर्भगृहको सतह उबडखाबड परेको थियो। संभवत ढोकाको डिला काठ बीचको शिखरको बोभले धसिएको थियो। यसले गर्दा दायाँको शिखर (पश्चिम पट्टिको) पनि माभूतिर केही ढल्कन गएको देखिन्छ।

- पेटीमाथिका चौबिसवटा थामहरूमध्ये उत्तर तथा दक्षिण तर्फका थामहरू आफ्नो ठाउँबाट सरेको स्पष्ट देखिन्थ्यो ।
- दक्षिणतर्फको माभको ढोकाको दुवैतिरको गारो शिखरको बोभले गर्दा फुटी सकेका थिए ।
- गर्भगृहको चारैतर्फको गारो कँही भुक्क उठेको, कँही ढोकाको डिला काठ धसिएको, कँही काठको चौकोसहरू आफ्नो स्थानमा नभएका देखिन्थ्यो । यसले गर्दा मन्दिरको पूर्वतर्फको ढोका बाहेक अन्य ढोकाहरू खोल्न र बन्द गर्न नसकिने अवस्थामा थिए ।
- गर्भगृहमा भएका काठका थामहरू पनि केही फेनुं पर्ने अवस्थामा थिए ।
- छाना वरिपरिका केही टुँडालहरू र कुँशल हराएका थिए ।
- शिखरहरूमा पनि कतै कतै चर्किएको र भारपात बिरूवा उभ्रिएका थिए ।

जीर्णोद्धारको समयमा गरिएका मुख्य कार्यहरू :-

- तेश्रो पेटीमा लगाइएका बुट्टे ईटाहरू पुरानो सबै भिकेर नयाँ लगाइएको ।
- पेटीमाथिको चौबिसवटा थाम रहेको लाकासिं काठ खोलेर हेर्दा कामै नलाग्ने गरी कुहिएको फेला परेको हुँदा सबै नयाँ फेरेको ।
- थामहरू फाँटिएको ठाउँमा मिलाएको, दक्षिणतर्फ नयाँ काठका चारवटा थामहरू फेरेको तथा थाम र गारो बीच (प्रदक्षिणा पथ) का सबै दलिनहरू नयाँ राखेको ।
- गर्भगृहको बाहिरी र भित्री दुवै गारो स्क्रिनिङ (Screening) गरी पुन दचिअप्पा लगाएको ।
- उत्तरतर्फ नागवेली बुट्टा र हराइरहेको ३ वटा नागनागिनी मूर्ति राखेको ।
- आठवटै ढोकाहरू बिग्रेको ठाउँमा मर्मत गरी ढोकाको लाकासिं फेरेको, ढोकाको दायँ बायाँ रहेका ट्वाकल सिंहहरू मध्य आठवटा नयाँ राखेको ।
- गर्भगृहको भूँइ र प्रदक्षिणा पथ दुबैमा सतह मिलाई तेलिया ईटा छापेको ।
- गर्भगृहभित्रको गारोमा पनि बीसवटा काठको थाम देखिएको थियो । तर गारो भत्काउने क्रममा उत्तर र दक्षिण ढोकाको दुई दुई कुनामा गरेर अरू चारवटा थाम भेटियो । यी थामहरू पहिले नदेखिने गरी गारोले छोपिएका थिए । अहिले भने केहि भाग देख्न सकिन्छ । गर्भगृहको गारो र थाममा माथिका तिन शिखरको भार समानरूपमा पर्नु पर्नेमा थामले चाँही कुनै भार नलिएको तथ्य थाममुनि कतै दुङ्गा वा ईटा नभेटिई, माटो मात्र फेला पयो । यसले गर्दा शिखरहरूको बोभ गारोमा मात्र अत्यधिक

पर्न गई गारोहरू भुक्क भएको, चर्किएको र फुटेको हुन सक्छ । यसै कारणले गर्दा पश्चिमपट्टिको शिखर माभ तिर केही ढल्केको जस्तो देखिन्छ । बाहिर पेटीमाथि चौबिस वटा थामहरू भए जस्तै भित्र गर्भगृहमा पनि चौबिसवटा थामहरू भेटियो । गर्भगृहमा देखिने बीसवटा थामहरूमध्ये सोह्रवटा नयाँ फेरिएको छ । चारवटा चाँही पुरानो जोडेर राखिएको छ । अहिले बिसवटै थामहरू मुनि दुङ्गाहरू राखिएका छन् ।

करीब ७५० टन बोभ भएको शिखरहरूलाई नभत्काई गर्भगृहको गारो, दलिन तथा थामहरू फेर्ने कार्य ज्यादै जटिल र सम्बेदनशील थियो । तसर्थ त्यस्तो जीर्णोद्धार कार्यलाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्ने जे.वि. निर्माण सेवाका श्री काजीराम अधिकारीलाई साधुवाद दिन चाहन्छु ।

- तिनवटै शिवलिङ्गको जलहरि उत्तरतर्फ फर्केको छ । जलहरिबाट पानी जाने निकाश (पवाल) पनि तिनवटैमा पत्ता लागेको हुँदा पानी जम्ने समस्या छैन ।
- कृष्ण देवतासँग सम्बन्धित टुँडाल पाँचवटा र कुँशल दुईवटा हराएको हुँदा नयाँ बनाई राखिएको छ । त्यस्तै जस्ताको छाना हटाई पुरानै स्वरूपको भिगटी छाना छाडिएको छ । छानाको भिरालो कम हुने हुँदा छाना माथिको भूँइलाई दुई सल माथि उठाइएको छ ।
- सम्पूर्ण काठका ढोका, थाम, कुँशल, टुँडाल तथा सुन मोलम्बाको गजूर र त्रिशुल आदिको रसायन उपचार गरिएको छ । त्यस्तै शिखरहरूको चर्किएको भाग मर्मत गर्ने, भारपात बिरूवा मार्न रसायन राख्ने तथा शिखरको माथिल्लो भाग र देवलमा चुना पोत्ने कार्य पनि गरिएको थियो ।
- राणाकालीन मन्दिरहरूमा आफ्नै मौलिक शैलीको बास्तुकलाले युक्त बम्बीर विकटेश्वर महादेव मन्दिरको जीर्णोद्धार कार्य आ.व. २०५८/५९ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिई श्री संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, नीति, योजना तथा पूर्वाधार विकास महाशाखाले पुरातत्व विभागलाई प्राविधिक रेखदेखको लागि जिम्मा दिएको थियो । उक्त कार्यको परियोजना प्रमुख भई जिम्मेवारी वहन गर्ने मौका यस पडित्का लेखकलाई प्राप्त भएको थियो । यस्तै इञ्जिनियरिङ्ग कार्यको लागि रमेश थपलिया र फोटोग्राफीको लागि ओम श्रेष्ठ खटिएका थिए । मन्दिरको जीर्णोद्धार कार्य रू. २०,१७,५६१।९८ को लागतमा सम्पन्न गरिएको थियो ।

बम्बीर विकटेश्वर महादेव मन्दिर क्षेत्रमा थुप्रै महत्वपूर्ण स्मारकहरू छन् । तिनीहरूको संक्षिप्त जानकारी दिइएको छ ।

चौघेरा सत्तल - मन्दिरको चौघेरा सत्तल हाल ज्यादै जिर्ण अवस्थामा छ । दक्षिणपट्टिको सत्तलको प्रवेश गर्ने स्थानको दायाँ बायाँ दुईवटा घण्टा छ । यहाँ १९०९ सालका अभिलेख पाइन्छ । यो सत्तलको छाना तथा भित्रपट्टिको थामहरू कुनै पनि बेला खस्ने अवस्थामा छ । उत्तरतर्फको सत्तलको अवस्था पनि त्यति राम्रो छैन । पूर्वतर्फको सत्तलको भ्यालहरू छैन् । त्यस्तै पश्चिमतर्फको सत्तलको छाना जस्ता राखी जोगाइएको छ भने भ्यालहरू पनि नयाँ राखिएको छ । तर, १९९४ मा प्रकाशित टेकु थापाथली रिसर्च ग्रुपको रिपोर्टमा यी सत्तलहरूको विस्तृत नक्साहरू भएकोले पुरानै रूपमा संरक्षण गर्न सकिन्छ । वि.सं. १९९० देखि प्रत्येक वर्ष इन्द्रजात्रामा ठडाइने लिङ्गो बंबीरविकटेश्वर मन्दिरलाई दिने चलन चलेको पाइन्छ ।

इन्द्रभक्तेश्वर महादेव मन्दिर र सत्तल :-

यो मन्दिर बम्बीर विकटेश्वर मन्दिरको पश्चिममा पर्दछ । पूर्वाभिमुख यो मन्दिरको चारैतर्फ प्रस्तरको छेपु भएको कलात्मक ढोका छ । यो मन्दिरको पेटी तिनवटा रहेको छ । ईँटा, दुङ्गाले बनेको तथा घण्टाकार छाना भएको यो मन्दिर एक तले छ । मन्दिरको पश्चिममा प्रस्तरको बसाहा र उत्तर पूर्वमा छत्रचण्डेश्वरको मूर्ति छ भने उत्तरतर्फ भिङ्गटीको छाना भएको सत्तल छ । सत्तलको पश्चिमपट्टिको छाना भत्की सकेको हुँदा संरक्षण गर्नु पर्ने देखिन्छ । तर २०६० सालको वर्षातले सत्तलको अवस्था भन नराम्रो पारेको छ । यो मन्दिर बम्बहादुरको कान्छा छोरा इन्द्र भक्तेश्वरले १९२१ सालमा बनाएको विवरण हाल सँगैको नारायण मन्दिरमा रहेको घण्टाको अभिलेखबाट थाहा हुन्छ ।

लक्ष्मीनारायण मन्दिर र सत्तल :-

यो मन्दिर इन्द्र भक्तेश्वर महादेवको दक्षिणतर्फ पर्दछ । पूर्वाभिमुख यो मन्दिरको प्रवेशद्वार प्रस्तरको छेपु भएको कलात्मक छ । घण्टाकार छाना भएको तथा ईँटा, चुना र सुर्खीले निर्माण गरिएको यो मन्दिरको पनि तिनवटा पेटी छ । यसको पश्चिमतर्फ भिङ्गटी छाना भएको, कलात्मक काठका थाम तथा भ्यालहरू भएको सत्तल छ । मन्दिर र सत्तल जीर्ण अवस्थामा पुगेको पाइन्छ ।

पञ्चलिङ्ग महादेव मन्दिर :-

यो मन्दिर लक्ष्मीनारायण मन्दिरको पूर्वतर्फ र बम्बीर विकटेश्वर मन्दिरको दक्षिण पश्चिममा पर्दछ । गोलाकार वाँस शैलीको यो मन्दिरको बास्तुकला अनौठो र कुनैसँग मिल्दैन । यसको चारैतर्फ छेपु भएको कलात्मक ढोका छ । प्रत्येक ढोकामाथि गुम्बज आकारको बुट्टा पाइन्छ । पूर्वाभिमुख यो मन्दिरमा पनि

तिनवटा पेटी छ । ईँटा, चुना र सुर्खीले बनेको यो मन्दिरको पश्चिमपट्टि प्रस्तरको बसाहा छ । यो मन्दिर गुमान सिं कार्कीले बनाएको भन्ने छ ।

जगन्नाथ मन्दिर :-

जगन्नाथ मन्दिर बम्बीर विकटेश्वर मन्दिरको दक्षिणतर्फ पर्दछ । पश्चिम फर्केको यो मन्दिरको प्रवेशद्वार प्रस्तरको छेपु भएको कलात्मक छ । प्रवेशद्वारको दायाँ बायाँ प्रस्तरका सिंहहरू छन् । मन्दिरमा दुईवटा पेटी छ । यसको गर्भगृहमा कृष्ण, सुभद्रा र बलरामका प्रस्तर मूर्तिहरू छन् । यो मन्दिरको गर्भगृह चौकोर आकारको रहेको छ । यसै माथि शिखर बनाइएको छ ।

शिव मन्दिर :-

यो मन्दिर जगन्नाथ मन्दिरको पूर्वतर्फ रहेको छ । मन्दिरको चारैतर्फ प्रस्तरको कलात्मक छेपु भएको ढोका छ । तर यसको मुख्य प्रवेशद्वार भने दक्षिणतर्फ रहेको छ । मन्दिरमा तिनवटा पेटी छ । ईँटा, दुङ्गा र सुर्खीले बनेको यो शिव मन्दिर एक तले छ ।

भुवनेश्वरी महादेव मन्दिर र सत्तल :-

यो महादेव मन्दिर शिव मन्दिरको पूर्वतर्फ पर्दछ । दक्षिणाभिमुख यो मन्दिरमा पनि चारवटा ढोका पाइन्छ । हरेक ढोकामा प्रस्तरको कलात्मक छेपु भेटिन्छ । यो मन्दिरमा पनि तिनवटा पेटी छ । यसको घण्टामा १९२५ साल कुँदिएको छ । मन्दिरको पश्चिममा प्रस्तरको बसाहा, उत्तरमा धातुको त्रिशुल र पूर्वमा छत्रचण्डेश्वरको मूर्ति छ । ईँटा, दुङ्गाले बनेको तथा घण्टाकार छाना भएको यो मन्दिर एक तले छ । यसको उत्तरतर्फ कलात्मक भ्याल तथा थामहरू भएको भिङ्गटी छानाको सत्तल छ । सत्तलमा १९२४ सालको शिलापत्र (११९x५७ से.मि.) पनि छ । सत्तलको छाना खसेर तथा घामपानीले गर्दा कलात्मक भ्याल, थाम तथा दलिनहरू नष्ट हुन थालेकोले यथाशीघ्र संरक्षण गर्नु पर्ने देखिन्छ । तर २०६० सालको वर्षातले सत्तलको भ्यालहरू कामै नलाग्ने गरी भत्किसकेको छ ।

राम-सीता, नरसिंह मन्दिर र सत्तलहरू :-

यो मन्दिर बम्बीर विकटेश्वर मन्दिरको पूर्वपट्टि रहेको बाह्र रोपनी बगैँचाको दक्षिणतर्फ पर्दछ । बागमती धाटमा रहेको दुईवटा सत्तलको बीचमा गुम्बज आकारको मन्दिर छ । घाटमा पश्चिम फर्काएर प्रस्तरका ठूलो हनुमानको मूर्ति राखेको हुनाले यसलाई हनुमानघाट भन्छन् । मन्दिरको उत्तरतर्फ रहेको

बाह्र रोपनी भन्दा बढीको बगैँचा घरेलु शिल्पकला विक्री भण्डारलाई 'प्रोसेशिङ्ग प्लान्ट' को लागि भनेर गुठी संस्थानले विक्री गरेको, तर घरेलुले राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकलाई बेची दिएको हुँदा मुद्दा परेको थाहा भयो । कीर्ति राख्ने उद्देश्यले राखिएको गुठीको जग्गा मन्दिरकै नाममा फिर्ता हुनु पर्ने देखिन्छ ।

राधाकृष्ण सत्तल :-

हनुमानघाटदेखि यसको पूर्वतर्फको जग्गाको अन्तिम कुनामा राधाकृष्ण सत्तल भएकोमा अहिले भग्नावशेष मात्र बाँकी रहेको देखिन्छ । हाल यसै सत्तलबाट बाटो खोली उत्तरतर्फको FNICC भवनको सडकमा जोडिएको छ । राधाकृष्णको मूर्ति हनुमानघाट स्थित सानो देवलमा राखिएको छ । यो सत्तलदेखि पचलीघाटसम्म ५२ वटा गुम्बज भएको लामो पखाल छ । यहाँ कपडा फेर्ने आदि काम गरिने हुँदा यसको धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्त्व रहेको छ । यसलाई कयताघाट पनि भन्छन् ।

अन्तमा जीर्णोद्धार कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, पुरातत्व विभाग तथा बम्बीर विकटेश्वर गुठी व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री राजविक्रम राणालाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

सन्दर्भ ग्रन्थहरू :-

- डा. कार्ल प्रशा -१९७५ - काठमाडौँ भ्याली, द प्रिजर्भेशन अफ फिजिकल इन्भाएरोमेन्ट एण्ड कल्चरल हेरिटेज प्रोटेक्टिभ इन्भेन्टोरी- श्री ५ को सरकार, आवास, विल्डिङ तथा भौतिक योजना विभाग, भियना ।
डा. जगदीश चन्द्र रेग्मी -२०३३ - शाहकालीन कला र वास्तुकला - साभा प्रकाशन, पुल्चोक ।
जया कार्की - २०३६ - राणाकालीन नेपालको ऐतिहासिक घटनावली - मानव स्रोत विकास अनुसन्धान केन्द्र ।
मधुपर्क - २०५०, वर्ष २६ अङ्क ३, पूर्णाङ्क २८९ साउन, गोरखापत्र संस्थान काठमाडौँ ।
द टेकु थापाथली रिसर्च ग्रुप रिपोर्ट १९९४ (जोन स्याण्डेय कन्सल्टयाण्टबाट तयार गरिएको)

१. बम्बीर विकटेश्वर मन्दिरभित्र भएको ताम्रपत्र

श्री वागमति	श्री वंवीरविकटेश्वर महादेव	श्री कृष्ण वलभद्र सुभद्रा	श्री पशुपति	श्री गुह्येश्वरी	लुमडी	श्री हनुमान	श्री महिला साहेवज्यू
१	२	३	४	५	६	७	८
श्री ५ सर्कार							

स्वस्ति श्री गणेशायनमः ॥ ॥ आसिन्नेपाल देशेत्थुदयगिरि गतः सूर्य वभ्रजमानो धीरीवीरोहयुधरोर राजित कुंवर रधातिमा श्चातिश्रुरः ॥ पुत्रस्तस्यातिश्रुरोर्जुन दूवसमरे शत्रु हत्ता महात्मा श्री दुर्गा भक्ति युक्तो नृपति हितकरो बालनसिंहवीरः १ तदात्मजोमन्त्रिवरो हयुदारो वंवाहदुरः प्रथित पृथिथाम ॥ स्व वाहु वीर्यणावि सडितारिः स्व धर्म सपाल नकर्मवारी २ श्री वाग्मत्युत्तरे कलेशिव सायुज्यकाम्य या ॥ स्थापितो विधिवत्तेन वंवीर विकटेश्वरः ३ नदीश्वर स्याचन यक्षेत्रापात्सर्जितानिवै ॥ तस्याधि कारण संम्बक संदृष्ट्वा ताम्र पत्रके. ४ नित्य नैमित्त्यका दीनिवक्ष्यमाणा । निया निव ॥ ता निकर्माणी कुवीततत्तत्कालेय थाविधि ५ रामेन्दु नन्द धरणीमित विक्रमेद्रे १९१३ वस्वदि पर्वतमही प्रमितराकाब्दे १७७८ ॥ संकल्प्य तानि लिखिता नितुक्षेत्रकाणि आय व्ययादिसहिता निहि ता म्र पत्रे : ६ ॥ ॥ अथ देश भाषा ॥ ॥ श्री शाके १७७२ विक्रमादित्ये सम्बत १९०७ नेपाली सम्बत १७९ साल मिति माघ शुदि ७ रोज ६ का दिन श्री मद्राज कुमार कुमारात्मज श्री रणजीत कुवर राणाजीका नाति श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री बालनरसिंह कुवर राणाजीका छोरा श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री प्राइम मिनिष्टर याण्ड कम्प्याण्डर इन चिफ जनरल वंवाहादुर कुंवर राणाजीवाट १ का ती र मा स्थापना भयाका २ र ३ का नित्यनैमित्तिक पुजा र वर्षबंधन पर्व पर्वका पूजा औ रोजिन्दा सदवर्त र देवालय चौघरा धर्मशाला घाट वधैचा विग्रा भत्क्यामा मर्मत गर्ना निमित्त र ४ प्रिति गरी हामिले चढायाको मुकुट धुनाके औ ५ ६ ७ का पुजा समेत र गुठियार कामदार पूजाहारि टहलुवा बाजा बजाउन्या घाट चोक बढान्या गैह्र तपसिल बमोजिमका षर्च गर्ना निमित्त सम्बत १९१३ सालका वाली देषी हाम्रा किनुवा विर्ता : तपसिल बमोजिमका षेत १९/१६/४ गुठि राषि दिन्त्युः येसै षेतका पैदावार वालि गैह्र तपसिल बमोजिम दरले विक्री गरि साल वसालका गुठियारले बमोजिम तपसिल षर्च चलाई बाँकी रहयाको जगेरा राषनु गुठिमा दरियाका षेतको आमदनी षसोषास जस्ताको तस्तो

- असुल तहसिल गरि सालवसाल हामि र हाम्रो
- संतानसँग वही बुझाइ फारषती लिनु तपसिल वमोजिमको षर्च कति नघटाइ गुठिको काम चलाउनु यसै गुठिमा जसले आम्दानी दबाइ तपसिल वमोजिमको षर्च नचलाइ लोभानी पा
  - पानि गलां तसलाई पंचमहापातक लागला (बायाँ)

तपसिल

आम्दानि जमा १६ गडि पैसा रुपैया

३७८५ ॥२

असामि .. षेत रो. धान चावल गहु टिका भेट चार्दाम ठेकि परालक ध्यषनि ... असामि षेत रो. धान चावल गहु टिका चार्दा परा ध्यषनि भेट ठे. लक मो. रू. २० गं १६ गं.

भादगाउ	मोरू २० गं. १६ गं.	भादगाउँ
८ को लुकुंडोल ६०/-	- X - ६४४३३ ॥ . १६ . १६ -	X - III ' III - ३६०९९ २४ III X X X
मिल्लाछे भाजुविर भागलसी		
त किन्याको वलाको - २ ॥ - X - २ १०१ - १२१४ X - ' - X - ११ - X - X		
साहेव सिं प्रघांनांगसित किन्या		
को विडोलस्मेत - १० ॥ - X - १०११०१ - २११४ - ' - X - ५१ - X - X		
महत देवनारानगिरि सितकि		
न्याको लुकुंडोल गाषु - ७ ॥ - X - ७११०१ - १११३१४ - X - '' - X - X - X - III'''		
तमाधि टोलको चुकुठि वाडासि		
त किन्याको - ६ - X - ६१ ३१२१ - X - '' - X - X - X - III		
तेषा पुषु टोलको लक्ष्मिनारान दै		
वज्र सित किन्याको षुपामिलि - २ - X - २११०१ - ११०१ - X - '' - X - १ - X - X		
पौमाटोलको धिधकुसित किन्या		
को गूड - ५ - X - ५१ . - ११ . - X - ' - X - २१ - X - X		
भल्लाछे टोलको भाजुविर देव ना		
धुसित किन्याको - ८ ॥ - ९१ . - ४१५१ . - ११६१ . - X - ' - X - ३ - X - X		
वलाटोल चुकुधन भजगोवि		
दसित किन्याको सिलष - २ १ ॥ . X - २१८१७ - ११२१ . - X - ' - X - १ = १ - X - X		
सिवलक्षिम र जपुतनी सित कि		
न्याको वाकोजो र वसिवु - १ - X - ११ . - १२१ . - X - ' - X - X - X - II		
हरिष्याकासित किन्याको गुं		
डु दोका धौ - १ ॥ - X - १११०१ . - १३१ . - X - ' - X - X - X - =		
धजुं रायसित किन्याको कुडो		
ल स्मेत - ६ ॥ १ - १११०१ . - ६१५१ . - ११५१ . - X - ' - X - X - X - III'''		
कासि धकुसित किन्याको		
थातु गाषु - ४ - X - ४११०१ . - ११०१ . - X - ' - X - X - X - II		
भाजुवीर डोये सित किन्याको		
जिस्वा वोगाल - १ ॥ . - २११०१ . - X - १६१ . - X - X - X - X - =		
जहरसिं दैवज्ञसित किन्याको		
ताकिला - २ - X - २१ . - ११०१ . - X - ' - X - X - X - I		
चन्दुविर मलेका सित किन्याको		
कुंसुलि - २ III . - X - २११५१ . १६१ . - X - ' - X - X - X - I =		
धलाछे विश्नारान जुवालसित		
किन्याको विडोल स्मेत - १० - २११५१ . - ८११०१ . - १११८१ . - X - १ - X - X - X - १'''		
तिंडोल नराधोज थापासित कि		
न्याको द्वागाचा तनावु - २१ - X - २१५१ . - १९१ - X - '' - X - X - X - I . II .		
चोछे तेज लक्ष्मीसित किन्याको		
हाकुभुटि मुगधौ - ४ ॥ . - X - ४११५१ . - ११८१ . - X - '' - X - X - X - II'''		

तलाछे जवर साषकर्मिं सित

किन्याको तवधे - १ - X - १।. - १५। - X - ' - X - X - X - ॥.

तेपा डोल लक्ष्मी सुंदर माकलसिं

त किन्याको भुंडोल - ६ - X - ७।. १।८।. - X - ' - X - X - X - ॥'''

कटौज्या वहम्यभिधौलान नरसिं

सित किन्याको गुंदु - ४ - ८। - X - १२। - X - ' - X - X - X - ॥

ब्रह्मपुरि राम लक्ष्मन पन्ट

सित किन्याको तया स्मेत - ६।. - X - ६।१०।. - १।१२।४ - X - '' - X - २ - X - X

चासुपेल टोलको विनारानकासु

ला सित किन्याको लुकुंडोल - १॥ - X - १।१०।. - १७।४ - X - ' - X - १'' - X - X

न्हाकंडोल ९९ वीर धापा इन्द्र वि

र धापा सित किन्याको गोरे - २ - X - २।. १ - १०। - X - ' - X - ॥. - X - X

लास्को ढोका इपाछे टोल वण्ज्या चक्र

राज उपाध्या भाजु स्मेत जना ४

सित किन्याको तप्पा ६॥ मध्ये - २ - X - २।. - १०।. - X - ' - X - ॥ - X - X

काठमाडौं दुर्गाबहिलका तेजानन्द

अचारसित किन्याको नाराहिटी

साकोना - २ - X - २।. १ - १५। - X - ' - X - X - X - ॥

ढोपा काठमाडौं वस्न्या महाविर चौ

धरिसित किन्याको - ९ - X - ५।१५।. - X - X - '' १। - X - X - X - ॥'''

थानकोट सुवासभुलाल पाध्या

सित किन्याको नागिनडोल स्मेत - २७ - २०।०। - X - ४।८। - X - ''' - X - १॥. - X - X

(दायाँ)

भादगाँउ

शिवराम छिपिसित किन्याको

वडोल नैपेल - ५ - X - ५। - १।. X - ॥ - X - X - X - ॥''

मल्लाछे जितनसिं सित किन्या

को सिन्हाडोल ठाठु - ८ - १४।. - X - १।५ - X - ॥ - X - X - X - २

घटपा टोलको तेजवीर हे

ल सित किन्याको यावु - ३॥ - X - ३।१०। - १७।४ - X - ' - X - X - X - १'''

चोछेटोलको रामदाससित

किन्याको वलाको - ५ - X - ५।५।. - १।५ - X - ' - X - X - X - ॥'''

दुपालाछे टोल विश्वनाथ भ

दृसित किन्याको चषु स्मेत - ७ - X - ७।. - १।१०।४ - X - १ - X - X - X - ॥'''

परिदार पृथिधर पाध्यासित कि

न्याको लुकुंडोल स्मेत - २९ - X - २९।. - ७।. १७ - X - ॥''' - X - ९॥. ३ - X - X

परिफा रघुनदसित किन्या

को पापि स्मेत - १० - १८।१४। - X - १।६।. - X - ॥''' - X - ४।. - X - X

पौमाटोल गौरी नारान प्रधा

नांग सित किन्याको तपास्मेत - १६॥ - X - २०।४।. - ३।१४। - X - ॥' - X - X - X - २॥

तुछे महत्रा चन्दुविर मलेका

सित किन्याको तबोगाल - २॥. - X - २॥५।. - ११३।. - X - ॥ - X - X - X - १. ॥

किस्नवीर चित्रकारीसित कि

न्याको वंति सिलष - ११॥. - X - ११।१०।. - २।११।. X - ॥ - X - ६ - X - X

लक्ष्मिनारान गोपेन सित कि

न्याको दौषा - २ - X - २।५।. - १।४।. - X - १ - X - X - X - १!

रूडनाषन्नसित किन्याको

आलावु - २ - X - १।५।. - १।५।. - X - १ - X - X - X - ॥

जित्मान प्रधानांगसित किन्या

को कृपाधालापुसि - ३३ III. - X - ३।१५।. - १११।. - X - II - X - X - X - १''' II

जुजुमनि कायेष्ट किन्या

को तवोगा - १।. - X - १।५। - १।१।२।. - X - १ - X - II - X - X

कोलयाको लक्ष्मिनारान वृहस्प

ति दाहालसित किन्याको मासिडोल - ११ - X - ९।१०।. - १।६।४ - X - १ - X - X - X - १'

आछे लक्ष्मिनर सिं सित किन्याको

माकजाला मिलि - १ II. - X - १।५।. - १।१।. - X - II - X - X - X - II. II

जयेनारान सिन्केयहि सित

किन्याको दौषा - २ - X - २।५।. - १।६।. - X - १ - X - X - X - १'

राजिवल दाहालसित किन्याको

सुदरी डोल आध्याटार - ७ III - ९। - X - १।३।. - X - १ - X - X - X - III.

ठिमी बहन्या भिमदत्तसित कि

न्याको बाहावुघाट - १ - २।१०।. - X - १।५।. - X - १ - X - X - X - II

काठमाडौं चिकमुगल वस्न्याका

सिरामसित किन्याको जाधौ - २ - X - २।. - १।५।. - X - १ - X - X - X - १

कोलपाकोटको बहन्या जना

रदन दाहालेसित किन्याको

भेनासिथली स्मेत - ६ - ७।५।. - X - X - X - II - X - X - X - III

कोलाछे मनिमाधौ प्रधानां

गसित किन्याको गुदुचोवु - २ II - ५।. - X - १।१५। - X - II - X - X - X - III

नारान किज्ज तुतुमान सित कि

न्याको वसिवु - १ - X - १।२।४ - १।५।५ - X - १ - X - X - X - १

गछेंला नरसि फोजुसित कि

न्याको भादा टोल कासांको - ४ II. - X - ४।५।. - १।११।. - X - १ - X - X - X - II'

अडैनी त्रिपुरादेवि सिवाप्रिया

देवि देव कुमारी देवि सायुको

ब्रानी सित किन्याको लुकुडोल - ४० - X - ५५।. - १५।. - X - १. - X - X - X - ४०

काजि दिर्घसि भंडारीसित कि

न्याको पाटन ढावाषेल - ३६ - ४।. - २५।. - ३।१५' - १' - X - X - ३'' - X

तौलुछे वस्न्या तेनर सिं बाँडा

सित किन्याको तेयोगाल - ३ - X - २।१०।. - १।१०।. X - १ - X - II. - X - X

१४ साल श्रावणवदी रोजमा

९ बटा वकस भै आयाको पा

तेल दरूँवासुकुल

टन बाहफल सेराका घेत - ५० - X - ५५।५ - ११।४।२ - १५।५ - II'' ४ II'' - ५९ III X - X

ददांमु

ताके बिक्री वमोजिम दर जमा १६ गडि रू. -

३७८५ = II २

जिनसिको मो रू २५४६ II = १ पैसा रू ३१। जमा रू २५७७ III = II १ के २२ गडि दरले रू - ३५३२ III = II

चामल मुरी - ४३५।१३।१ के दर १।४।४ ता के मो रू - १९३६ III ३ गहु मुरि १०८।१९।१ के दर १६ ता क मो रू - ३६३ ''' ।

धान मुरी - १०९।६।६ के दर १।९। ता के मो रू - २४३ = २ पराल कहित्र ३६०५५ दर कहित्र ९० के मो रू १

तेल पाथी - १५।५ दर पाथि १ के रू २ ता के पै रू - ३१।

ता के मो रू ४३।

नगदि मो रू - १२४९।३ पै रू ८१ II = II २ जमा रू २०५ रू III = के २२ गडि दरले रू - २५२ = २

घ्यू पानि रू - १९० III ''' II ३ चार्दाम ठेकि २० गडि रू टडा के पै रू - १९०।१

मो रू - १२४९।३ करूवा सुकुल को। पै। रू (यै)। रू ४ II'''

२० गडि रू ३'' के पै रू - ३ III '' II

१६ गडि रू - ६३९ III

ये मध्ये पच- ३४८३ III'' II

- २ - तर्फ के जमा रू - ३३३५ ''' III ३

१.

नित्य पूजा- १३७
असामि दिन १ के मैन्हा १ के वर्ष १
पंचामृत के - १ - २१। २८२ (२)
गाईं दुदके ३।
ऐ. दहिके ३।
धु के - ३।
चिनी के - ३।
मह के - ३।
श्रीषंड - ३। - १५॥ - ५॥२
रक्त चंदन - ३१ - १॥२ - १।२॥
सिंदुर - ३१ - १॥२ - १।२॥
गौलचन - ३२ ३ ॥ - २॥१'
सिंगरिक् - ३२ - १॥३ - २॥१'
अक्षता चावल - ३३॥ - १।२॥ - १६॥११'
धुप - ९२ - ३॥३ - २॥३ -
कपूर - ३३ - ३ ॥ - ५॥२
नैवेद - १ - १ ॥२ - २२॥
चूरा ५। ध्यू ५।
मिठाई ५। चिनी ५।
साज वेहान आर्ति । १॥३२ - २२॥
ध्यू - ५॥
तेल र वति कपडा ५॥
तेल - ५।२
वति कपडा ५।२
पुजाहारी जना रके मुरि २२।
रूद्रि आवृति १ के
दक्षिणा - १ - १॥३२ - २२ ॥
देवता पुछन्या रुमाल ३ - २।
कार्तिक सुदि १५ रोजका दिन पुजा के १
पुजा सराजाम गैह भेटि स्मेत के ॥३'
रूद्रि आवृति ३ के - ३
सिवरात्रीका मेलामा आउन्या फकि
रहरूलाई सदावर्त भंडारा पुवाउ
इ का तर्फ जमा रू. - १११॥१'
ना के रू ४९६ ॥ ॥ १
नित्य पूजाके - ५७॥
असामि दिन १के मैन्हा १के वर्ष १के
अक्षता चावल ५। - १३॥ - ५॥२
श्रीषंड - ५३ - १। १ - ४३ ॥
सिंगरिक् - ३३ - ३ ॥ - २ ॥३'
धुप - ५२ - ३ ॥ - २ ॥३'
आरतिके ध्यू ५।२ - ॥३। - ८। ३
नैवेदे - ५॥३ - १०॥ - १.६ ॥३'
देवता पुछन्या रुमाल - ३ - १।
आरति वतिके धागो ५२ - ३ ॥ - २ ॥३'
पंचामृत ५।२ - ॥३। - ८।११'
तेल - ५२ - ३॥ - २ ॥३'
- १। ३ ४॥३ . २ ५७ - ॥३
पुजाहारी टहलुवाके बालि चावल
मुरि ५। दर १४४ के पैसा रू. ३०१। = ॥३.१
पुजाहारी जना १ के - ३। -
टहलुवा जना १ के - २।'

२.

फागुन वदि १४ रोजका दिन
सिवरात्री पुजा के १६॥११२
पंचामृत सिंदुर - ५।
दशांगधुप अवि - ५।
मेवाभिष्टाग - २ भेटि - ॥११॥
अत्तर फेलल - १। मुलदेवता ॥
अंगदेवता - ॥३
पुजापाठके दक्षिणा - १।२
रूद्रि आवृति - ११ के ॥ ३
गणेशहश्रनाम आवृति १ के २
सिवसहश्रनाम ऐ - १ के २
विष्णुसहश्रनाम ऐ - १ के २
चंडि आवृति - १ के ३
आदि अहदय ऐ - १ के २
१०८ मुषि आरति बालनाके ध्यू तोला
१०८ के - ॥३
महादिप बालनाके - २ ॥ ॥
महादिप १ के - ॥३. टुपालके ३ ॥
श्रीषंड - ५॥३ रक्त चंदन ५। जमा .
अक्षता चावलके २ विलवत्र भारी ३ के
नैवेद मिठाई ३ पान सुपारी -
दिपमाला के तेल पाथि ४ के - ७॥३.
वति चिरा के - १।
लालवस्त्र हात ३ के - १ ३
वाजा वजाउन्या कुसल्या के घाना षर्च ॥
पुजापाठ गर्या ब्राहमरा जना ५ के सिधा
दक्षिणा - ॥ ५२
सिधाके - १२ २
चावलमाना ५ के ३ ॥३
दालमाना - १ के ५ ॥३
ध्यू तोला ५ के ५ ॥३
नून - ५ ॥
बंसार घानके ५॥
दक्षिराणा - १ २
मध्य ब्राहमरा १ के - २
अरू ब्राहमरा ४ के - १।
महादिप वाहन्या टहलुवा जना २ के
घाना षर्च - १।
हाम्रा सन्तान १ के घाना षर्च - १२
भाद्रवदि ८ रोज कृष्णाष्टमि पुजा के ५७॥१११'
पुजा सराजाम - ॥३३॥
अक्षता चावल / श्रीषंड - ५।
नरिवज पगरि / भेटि - १'
धुप - ५॥ धुगोली - ५।
संतो कपडा - १ पाट वस्त्र - ३
अवि - १ पानसुपारी ५॥
पजरि वनाउना के - १।
मेवा मिष्टाग के - १ ॥३'
सुपारी पा २ को २ लवा पावा के = ॥
छोहरा पाव १ के ॥३ अलैचि पाव १ के =
मिश्रीपाव १ के = ॥३ गरिवाव १ के १ =
वदाम पाव ३ के १ दाधि पाव ॥ के ५।
तेल पाथि - १ के - २
पात के - १'
ब्राहमरा के दहि - ११'
रोटि धार्नि ५॥ के - ६॥३
वति कपडा हात १ के - १

३.

श्रावण सुदि १२ रोज दिन
षिर भोजनके - ५'।
- १ - पुजाके - ११॥
सिदुर सुपारी धुपके '
गाइको दुदके - १'
चावलके - ५।
भेटी - ५।
ब्राहमरा जना १० को खिर भोजन के ४ ॥ ॥३
चावल के - १२
चिनी के - ॥३
ध्यू - १।
मसाला १। पान्सुपारी जमा ॥२
तर्कारी अचार - १।
दक्षिणा - ॥ २
दुद पामि ६ ने - १॥३
पात - ३ ॥३
दहि कहतारा ४ के १११'
हाम्रा संतान १के घाना षर्च १११'
कार्तिक सुदि १४ रोजका दिन
महादिप बालनाके - ४
पुजा भेटि सराजाम गैह के - ॥३
महादिप बालनाके - २॥३
महादिप १ के - ॥३
तेल पाथि १ के - २
१०८ मुषि आर्ति बालनाके
ध्यू तेल १०८ के ॥३
महादिप वातन्या टहलु
वा २ के घाना षर्च - १।
चैत्र सुदि १४ रोजका दिन
श्री ६ - पुजाके - ३'
पुजा सराजाम भेटि के - १।
बोका १ के - २'
हाँस १ के ॥३।
देहाये
फलफूल - १११'
वाजा वजाउन्या के - ५
धिमये वाजा धल १ के - ७
दाफा वाजा धल १ के - ३
कुसल्या जना ७ के - १११'
फूल रोपन्या भेवट १० के - ॥३
फागुन सुदि ९ रोज वर्षबंधनका पुजा के ९११११३
पुजाको सराजाम गैह के - ॥३
जग्य होमके - २ ॥३। ३
कासाको कटौराको निग्रह - ३११३
चरू स्थालिको ऐ - ३१॥३
माटाको कलस ५ के - १।
धानके चावल के ३ ॥३ जमा - ॥३
जगाद्रव - १।
कलश र ब्राहमराके वस्त्र हात १० के ११११३
चरू के जौ तिल - ५॥३
रेषि मिठो ५। सस्यु ५१ जमा ५११।

४.

रोजिन्दा फकिर गैह्रह्रूलाई स
दावर्त वाडनाके दर दिन १ कपै
सा रू ५ का दरले मैन्हा १२ के १८००
दर दिन १ के - ५
चावल पाथि १५ के - २२ -
दाल माना १.६ के - १'
नुनके - ३।
ध्यू के - १।
तकारी के ३।
मसाला - ३।
दारूवा के - ॥
घाटमा माघ मैन्हाभर आ
गो बालनाके पराल मोल
-५- मा चढायाको जोर सिं
हको षम्बके वर्ष बन्धनका दिन
पुजाका सराजामके फागुन व
दि ९ रोजमा - १ ॥ २
५- का पुजाके - १
तेल पाथी १ के - २
पुजाका सराजाम भेटि
फलफूल . १. हाँस १ के ॥
पम्बमो घसना के ॥ २
तेल कुर्वा १ के ॥ ऐ. मा लेषि
याको अक्षरमा घसना के
गुजराती सिंदुर मोल
भाद्र सुदि ३ रोज रात्री पुजा के ५ ॥
पुजाका सराजाम के १।३ ॥
पंचामृत - २ ॥ सिंदुर अविर ५ ॥
रक्त चंदन ३। श्रीषंड ३ ॥
गौलोचन ३ ॥ अक्षता चावल
दशांग धूप ५ ॥ नैवेद मिठाइ
नरिवल पगरी ३ भेटि - १. ॥
पान्सुपारी - मुल देवता ३
फलफूल - अंग देवता १ ॥
रूद्री आवर्ति ३ के ३ लालवस्त्र ३
१०८ मुषि आर्ति बालना
महादिप बालनाके - ३ ॥
महादिप १ के ॥ तेल पाथि १ के ३
महादिप बालन्या टहलु
वा जना २ के पाना षर्च १।
देहाये
पातके ५ ॥ समिधान जमा - १ ॥
सर्वेषिधि ५२ मेघाके भेटि ५ ॥ जमा ९ ॥
गोदानके ॥ भेषा के वस्त्र जमा ॥ १ ॥
ऐ दान प्रतिष्ठा के - १
आज्यस्थलिको निग्रह - ५ ॥
प्रनिता प्रोक्षधि ऐ - ५ ॥
कलस ५ के भेटि - १
पुर्न पात्र के चावलके - ५ ॥
महके ५। घ्यू = जमा - १ ॥
पुर्न पात्रके भेटि - ५ ॥
रक्षा बंधन र तोरणका लागि ५ ॥
अविर के - १ ॥
पुन्याह बाचन के - १ ॥ १ ॥
ब्राहमरा जना ४ के धोति ॥
सुपारि ८ के ५ ।

५.

फागुन वदि १३ राजका दिन ४
का मकुट धुनके सराजाम-१ १'
पंचामृत - २ ॥ अविर ३ ॥ (५)
अक्षता फलफूल ५ ॥ भेटि १'
नैवेद मिठाइ/फुलेल ५।
पुजा जान्या टहलुवा के - १'
मटुक धुन्या वाडाके - १२
सिंदुर सुपारि फलफूल के ।
चुक मोल - १।
एक साल देवल चौधराको धुरी र घा
टको षर्चाल गैह्रमा सपेता लाउना
र देवल चौधराको थाम निदाल
गैह्रमा तेल लाउनाके- २५
शुकल पक्षका अष्टमीका दिन-५
का पुजाके राजाम मेल ४६ ॥
वर्ष १ का अष्टमि १२ के पुजासरा
जाम दर रू १ ॥ ता के रू-१८
ऐ. ऐ. मिति देषि वेहोरा सदर
वोका १२ के दर २ ॥ २ ता. के रू. २८ ॥
शुकल पक्षका नौमी १२ मा कन्या भोजन
गराउनाकेनौमी १ कीका दरले नौमी १२ के छ
काम काज गन्या कामदार गैह्रके वर्ष १
के वालि चावल जमा मुरि १२५ के दर १४।४
ता के रू - ७६३।२१ १
जना १ के मुरि १२ जना १ के मुरि १०
गुठियार जना १ के मुरि ३०।
बहिदार जना १ के मुरि १०।
भडान्या जना १ के मुरि ७।
टहलुवा जना २ के मुरि १२।
देवताका मन्दिरको १ के ७।
चौधराको १ के - ॥
-६- मा चढायाको तोर आठौं
प्रहर हेरचाह गन्या गुठियार्थ
मित सिं स्मेत जना ३२ के मुरि ४ १००
वाजा वजाउन्या कुस्त्या जना ७
के दर जना १ के २१० के जमा मु. १७१०
देवल भित्र वढान्या जना १ के ३।
घाटमा वढान्या जना १ के मु. ४।
वालि तहसिल गन्या मोहिना
इक्या जना २ के दर मुरि ५ ता के १०।
देवालयका वगैचामा हेरचाह गर
न्या र पर्व पर्वका वोका पुजा स
जा वोकि लैजान्या नाइक्या १ के ५।
देहाये
पाठ पुजाके दक्षिणा - १।
रूद्रि आवर्ति - ११ ॥ १ ॥
गणेश सहश्रनाम आवर्ति के १ ॥
सिव सहश्रनाम ऐ १ के १ ॥
विष्णु सहश्रनाम ऐ १ के १ ॥
आदित्ये हृदय १ के - १ ॥
चंडि आवर्ति १ के १ ॥
पाठ पुजा गन्या ब्राहमरा ८ के सिधा दक्षिणा ॥ १ ॥
सिधाको - १ ॥ १ ॥
चावल माना १२ के १
घ्यू के - १ ॥
दालमाना २ के ॥
नुन के - ५ ॥
पात के - १ ॥
वेसार के - ५ ॥
दक्षिरा - १ ॥
मुषे ब्राहमरा - १ ॥
अरू ब्राहमरा के १ ॥ १ ॥

६.

माघदी ७ रोजमा वर्षबन्धन
पुजा के - १३३।
पुजा सराजाम के - ॥
जग्य हामके कटौरा
कासाको कटौरा
निग्रहके ५ ॥
आज्यस्थालि .
को. ऐ. - ३ ॥
चरूस्थालि .
को ऐ. - ३ ॥
प्रियाता मोक्ष
रिा को ऐ - ३ ॥
माटाका कल
सको भेटि - १।
धान माना ६ के ।
चावल माना ५ के ।
पुर्नपात्र के चा
वल माना १ के ५ ॥
महके - ५ ॥
जग्यइण्य - १।
चरू के तिल - १'
जौ - ५ ॥
गणेशके भेटि ५ ॥
दियो के तेल - १
घ्यू के - १।
कल के र -
ब्रहमरा वस्त्र
के दक्षेरा ॥
पुर्न पात्र के
भेटि - १।
पुन्याहवा
चनके - ॥ १।
ब्रहमरा जना
४ के धोति ॥
सुपारि गो
टा ८ के ५।
गोदान के दा
न प्रतिष्ठा स्मेत ॥
रेषि पिठो ५ ॥
सर्वेषवि- ५।
सस्यौ - ५२
अविर - ५।
सधाके वस्त्र भेटि १ ॥
पताका के - १. ॥
पिटा के -
घागो - ५ ॥
वषभले षन्याके
पातके - १।
समिधाके - १ ॥
सदावर्त के रोजि
दा भान्सामा पका
उन्या फोसि र ति
हन पकाउन्या मा
डो १ पन्थु १ डाडु १
जमा धान ५ के
तावो धार्ति ५ ५
दर रू ५ ॥ के मो
हरू रू २५ के २२
गडि का दरले
१६ गडि पै रू - ३४ ॥
कागज मसि व
स्ता के रूपैया - २ ॥

तेर्सो

पुजापाठको दक्षिरा १ ।'
रूद्रि आवृत्ति ११ के ॥'''
सिवसहस्रनाम १ के ।''
विष्णु सहस्रनाम १ के ''
चंडि ए १ के - '''
गणेश सहस्रनाम १ के ''
आदित्य हृदय १ के ''
ब्राह्मनरा जना ८ के १ ॥'।
सिधा के - ॥'''।
चावल ११४ के ॥'
दाल ११२ के - ॥
घ्यू के ''नुन ५॥ ज्मा ''॥
वेसार ५ ॥ दात / ज्मा '।
दक्षिना - ॥'''
मुषे ब्राह्मरा १ के ।'
अरू ब्राह्मरा ७ के ।'''
बोका १ के - २॥
अक्षता चावलके - ५॥
सिंदुर सुपारि फर्कुल ''
भेटि - '
पंचरंगि पताका ५ के '
श्री पचली भैरवका पुजाके २ ॥''
वोका १ के - २॥
पुजाका सराजाम भेटि ''
हाम्रा संतान १ षाना षर्च ।''।

वाकी जगेरा पैसा १६ गांडि रू. ३०१॥३

- देवालये चौघडा पर्षालघाट वगैचा गैह्र भतक्या विग्रामा येसै गुठिका आम्वानिको साल व साल जगेरा रहयाका रूपैया ..... पर्चलाई चाहिन्या रूपैया हाम्रा र हाम्रा संतानको सनद गराइ ली वनाई तयार गर्नु भिन्हा होला ।
- यस गुठिका पर्व २ का पुजामा हामि र हाम्र । संतानहरूवाट संकल्प गराउनु पर्व २ मा काटियाका वोका हासहरू मध्ये वर्ष वन्धन का दिन किरतिमुषमा काटियाको वोका १ गुठिया गैह्रले वाँडि षानु अरू सवै हाम्रा घर दाखिल गर्नु ।
- पर्व २ का पुजा गैह्रमा हामि र हाम्रा संतानसँग जाहेर गरि काम चलाइ प्रसाद दाखिल गर्नु पर्व २ का पुजा गैह्रमा हामी हाम्रा संतानसँग जाहेर पनि गरेन न प्रसाद पनि पुन्यायेनन् भन्या गुठियारलाई पैसा रूपैया ५ जरिवाना होला
- यस गुठिमा दरियाका षेत कमाउन्या मोहि गैह्रसँग रोपनि १ को ज्यामि जना १ का दरले ज्यामि लि गुठियारका तजविज ले देवालयेमा पालोसित राती सुत्ने र वगैचामा काम काज गर्न लगाउनु काममा नआउन्यासँग ज्यामी जना १ को पै'' का दरले असुल गर्नु ।
- गुठियारको अदलि वदलि हुदा आफुले बुझि लियाको जगेरा नगदि र कसन तमन असवाफ निज गुठिका सनद पत्र गैह्र औ आफ्ना पालामा थप आयाको नगदी जिन्सि स्मेत काम काममा षर्च भयाको सनद वमोजिम भिन्हा ली
- वाकी पसोषास हाल आउन्या गुठियारलाई तायेदात बुझाई भर्पाइ लिनु
- साल तमाम भयापछि गुठिमा दरियाका षेतको वालि गैह्र हामिसँग साधि बिक्री गरी बिक्री वमोजिमको ज्मा र साविकका गुठियार सित बुझि लियाको जगेरा नगदी औ कसनतमन गैह्र र दान पत्रमा षर्च लेषियाकोमा
- पर्च नभै वाकी रहयाको जगैरा स्मेतको ज्मा वाँधि दान पत्र र काम काममा षर्च भयाको सनद वमोजिम भिन्हा ली साविकमा दरि चलि आया वमोजिम वही बुझाइ फारषति लिनु ।
- गुठियारले आम्वानीमा दवाइ दानपत्रमा लेषिया वमोजिमको नगरि लोलच गरि दवाइ षायाको ठहन्या भन्या विगो र अैन वमोजिमको जरिवाना बुझाइ गुठिवाट षारिज होला-

२. यक्ष विक्रम बहादुर राणाको ताम्रपत्र

श्री वम्बीर विकटेश्वर महादेव ३	इन्द्रभक्तेश्वर महादेव २	श्री वाग्मती १
-----------------------------------	-----------------------------	-------------------

१. स्वस्ती श्री गणेशायनम सम्वत १९१९ शाके १७८४ नेपाली ९८२ साल वैशाख शुदी ३ रोजका दिन हामी श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री प्राइ
२. मनिष्टर याण्ड कमाण्डर इन चिफ जनरल श्री कान्छा रानी इन्द्र वदन देवीवाट १ का तिरमा स्थापना भयाको २ का नीत्य नैमित्य
३. पुजा र वर्षवन्धन पर्वका पूजा औ शिवालय धर्मशाला वगैचा भक्त्या विग्रयाको सच्चाइ मर्मत गर्नलाई र सोही कामको कान्य का
४. रिन्दाके वाली समेत तपसिल वमोजिमको कामके खर्च निमित्त हाम्रा किनुवा विर्तामा दगाउका तपसिल वमोजिमको घेत
५. नि २१ ॥ संकल्प गरी सम्वत १९३४ सालको वाली देषि गुठी राषि दिव्यु सो गुठी ३ का गुठियार जो होला उनै गुठियारले तपसिलको घेत
६. को उठति पैदावार वाली विक्री गरी तपसिलमा लेखिया वमोजिमका षर्च चलाई वाकी रहयाको जगेरा राख्नु सालवसाल गुठीमा दरियाका
७. तपसिलका घेतको पैदावार षसोषास जस्ताको तस्तै असुल गरी सो आम्दानीबाट लेषिया वमोजिमको षर्च कत्ती नवढाइ गुठिको काम काज चला
८. उनु साल तमाम भयापछि हामी र हाम्रा शेषपछि सन्तानमा जो छ उही बुझाइ फारपती लिनु यस गुठिमा जसले आम्दानी दवाइ लेषि
९. या वमोजिमको षर्च नचलाई लोभानी पापानी गर्ला तसलाई पंचमाहापतक लागला ॥ यस पत्रका साछि हाम्रा छोरा नानी श्री मद्राजकुमार
१०. कुमारात्मज श्री कर्णेल यक्ष विक्रम बहादुर राणा स्वदन्त परदन्त वायो हरन्ति वसुंधरा षष्टी वर्ष सहश्राणी विष्टाया जायते कृमि

तपसिल

आम्दानीमा रूपैया- ११४॥॥'२

आसामी - घेत रोपनी चावल गहु परालके छवलीके

चार्दाम ठेकि

पैसा रू.   पैसा रू.   पैसा रू.

टौचपाल घेतको संपर बहादुर सि नादर सि वानू नर सि

हरूसँग मोरू रू. २२३९॥ ले षरिद भयाको

मेगाल- २ - २। १० - ' - ' - ' १

वारेघाट ३ - ३। १५ - ३ - ॥ - ' १

भुगजोकाल्हा १॥ १। १०। ७। ४ - '॥ - ५॥ - ' १

जडोल २॥ २। १०। ६। २ - २॥ - ' १

कोकुजडोल गुसिया १॥ १। १०। ३। ६ - - ॥ - ॥ - ॥ १

गोडे २ २। १० - २ - ' - ' १

चाथौ ३ ३। १५ ३ - ' १ - ' १

नैपेल १॥ १। १०। ७। ४ - ॥ - ५ ॥ - ' १

गाषु १॥ १। १०। ७। ४ - ॥ ५ ॥ १

१८॥ १८१० ४। २। ४ १२ ॥ ३ १

जेलाटोलको धिर्जवीर सिकर्मिसंग मो रू ३७३= ले

परिद भयाको

सौडोल - ३ - ३।५ - १० - ३' - १॥ - १

२१॥ २१।५ ४।१२।४ १।' ॥२ ॥३ ॥३ ॥

दरदाम

आसामि माल दर ता के रु. पैसा रु. जमा रु

मोह रु.

चावल २१।५ १।४ - ९६॥२ ॥३ - X - ९६ ॥ २ ॥ ३

गहु ४।१२।४ १६। - १५।२ ॥३ - X १५।२ ॥ ३

पराल - X - X - X १।' ॥ - १। - ॥

छवाली X X X .। २ ॥ - ॥२ ॥

चारदाम ठेकि X X X .॥ . ॥ - ॥३ . ॥

२६।७।४ X ११२॥ २ २ ॥३ . ॥ ११४ ॥३२

य मध्ये वर्ष १ के षर्ष जमा रूपैया १३०।३

नित्य पूजा र पर्व पर्वका काम कामके पैसा १६ गर्दा रूपैया ६९।३।

नित्य पूजा के - ४६ ॥ २ ॥

दि १ के २१

अक्षता के - ५। श्रीपडके - ५३ सिगुरीषके - ५२ केशरीके ५१

नैवेदके ५।२ पंचामृतके ५।१ कपुरके - ५१ धुपके ५१

आरतीके ५। १

तेलके ५२ घ्यू के ५। कपडाके ५१ धागोके ५२

दिन ३५९ को दर दिन १ के १ ताके - ४६। .। २

मैन्हा १२ के दर महिना १ के १ का हिसावले रूमाल १२ के दर ताके १॥

वैशाख सुदि ३ रोजमा वर्षवंधनके ६॥३ ॥

पूजाको श्रजामके - ॥ ३ ॥

नरीबल पगरीके ३ अविर के ५। सिधुर क ५। अवरषके ५२ केशरी के ५।

पंचामृत ५। १ धुपके ५। फलफूलके ५।३ कपुरके ५। फूलके ५ ॥

सुपारी के ५। अक्षताके ५ ॥ नैवेदरोटी के ३ महादेव भेटी / पचायका देवताके भेटी ॥

जग्याहोमके - ३५२

कलशके भेटी - धान माना। .। ६ के ३ चावल। .। ५ के १' पूर्णपात्र के चावल महके - ५ ॥

जगो द्रव्यके। . गणेशक भेटी ५ ॥ चरुके तील माना। .। १ के १' जौ के ५ ॥

दियोके तेल / मेघाके भेटी / घ्यू के। . माटाका कलश के ५ ॥ रेपि पिठोके ५ ॥

सस्यूके ५ २ पातके / पूर्णपात्रके भेटी / गोदान दान प्रतिष्ठा सर्वेवषतिके ५।

तिरन के वाटियाको डोरीको / ५। अविरके ५। समेतके ॥' समिधाके ५।

कलशके र मेघाके वस्त्र पिपहात ५ के १'

पताकाके - १'।

पिडाके। . पिपट के ५। वृषभलेषना के - १'

पिघाके ॥ ३ . ॥

चावल माना। .। १' ५ के २ ॥ दाल माना। .। १' ५' ॥ घ्यू के १' नुनके - ५ ॥

वेसारके ५। पातके / तर्कारी के ५ ॥

दक्षिणा के ॥

मुप्य ब्राम्हण १ के। . अरू ब्राम्हण ४ के। .

पाठको दक्षिणाके १ ।२

रूद्री आवर्ती ११ के ॥३ चण्डि आवर्ती १ के ३ आदित्य हृदण आवर्ती १ के २

शिव सहश्रनामा आवर्ति १ के २ विष्णुसहश्रनामा आवर्ति १ के २ गणेश सहश्रनामा आवर्ति १ के २
पचली भैरवका पूजाके ।२॥

सिन्धुरके ५ ॥ केशरी के ५ ॥ धूप के ५ ॥ कपुरके ५ ॥ अविर अवरख के ५ ॥

सुपारी के ५ ॥ फलफूल के ५॥ भेटी के / अक्षताके ५।

सम्वहयके - ३ ॥

चूराके ५ ॥ स्यावजी ५ । माछा के ५। अदुवाके ५॥

हासको फूल २ के = भटमासके ५२ नुनतेलके ५।

टहलुवा जना १ के खाना षर्च २

भाद्र सुदि ३ रोजमा तीजका पूजा के ३(३) ।१

पुजा सर्जामके - १।२ ।१

नरीवल पगरी जे अविरके × फलफूलके - पातके ५॥ सिदुरके ५ ।

१ के ३ केशरीके ५। अवरषके ५२ अक्षताके ५॥ नैवद रोटीके ५३

धुपके ५। कपुरके ५। पंचामृतके ५।१ फुल्के ५॥ सुपारीके ५२

भेटीके - २ ॥

महादेव के / पंचायन देवताके /॥ (तीन दाम)

रूद्री आवर्ति १ के दक्षिणा /

महादिप वालनाके २ /

महादिपके - ॥ टुपालके ५ ॥ तेल कुर्वा २ के १ ॥ . ॥ .

महादिप वाल्या जना २ के खाना षर्च । .

कार्ति सुदि १४ रोजमा वैकुण्ठ चतुर्दशी पूजाके ३(३) ।१

पूजा सर्जामके ॥ २ ॥

नरीवल पगरी जो अविरके ५। पंचामृत के ५ । फुलके ५॥ सिदुर ५।

(२) १ के ३ धुप के ५। अवरष के ५॥ फलफूल के / पातके ५॥

केशरी के ५। कपुर १ के ५ सुपारी के ५ ॥ अछेताके ५॥ नैवेद रोटी के ॥

भेटीके - २ ॥

महादेवके / पंचायन देवताके /॥

रूद्री आवर्ति १ के दक्षिणा /

महादिप बाल्नाके २ /

महादिप १ के ॥ टुपोल १ के ५ ॥ तेल कुर्वा २ के १ ॥ . ॥

महादिप वाल्या जना २ के खाना षर्च ।

फागुन सुदी १४ रोजमा शिवरात्रीको पुजाके ४२॥

पुजाको सर्जाम के ॥ २ । १

नरीवल पगरी जोर अविरके × पंचामृतके × फूलके १ के ३ । ५॥ सिन्दुर के ५।

केशरी के ५। अवरष के ५॥ फलफूल के / पातके ५॥

धुपके ५। कपुरके ५। सुपारीके ५२ अछेताके ५॥ नैवेद रोटी ३

भेटीके २ ॥

महादेव के पंचायन देवताके /॥

रूद्री आवर्ति १ के दक्षिणा /

महादिप बाल्नाके २ /

महादिप १ के ॥ टुपोल ५ ॥ तेल कुर्वा २ के १ ॥ . ॥

महादिप वाले जना २ के पाना पर्च ।

वृत्ति बाल्या कुरुवा के ३

अरू राती वस्न्या के खाना पर्च ॥ . ।

१ साल चुन १ साल तेल लाउनाके - ४

कामदार कारिन्दाके वालि चावल मुरि ११।१० के दर पाथि ।४।४ ताके मोरू ५१ /॥

सतलके हेरचाह वगैचामा पेतजोत गर्न्या १ के ४। के १७ ॥ . । ३ गुठियार १ के २।५ के १०

रोजिन्दा वढाइन्दा याम याममा घास खुर्कने १ के ॥५ के ५ ॥ . ॥ २ पुजारी १ के ४। के १७ ॥ . ।३

यस गुठीमा दरियाका माथि देखियाका पेत रोपनी २१॥- के पोतामा दरिया वमोजिम पेत रोपनी १७। के पो
ता तिर्न्याको पैसा १६ गडी रु ८ ॥

कागज मसी बही १ साके मसलद पर्च पैसा १६ गडी रु. १

मोहरू ५१ /॥

पैसा १६ गडी रु ७९। /.

वाकी गोस्वारा - X

देहायका वाकी मोहरू ६० ॥३ ।२

देहायका फाजिल पैसा १६ गंडि रु ७६ ॥ . ॥ .

दर दाम

देहायका वाकी मोहरू - ६० ॥३ ॥२

देहायका फाजिल पैसा १६ गंडि रु ७६ ॥ . ॥ के २४ ॥ गंडी का

दरले मोहरू - ४९ ॥३ ॥ २

वाकी मोहरू ११

यो गुठीको कामकाज चलाइन्दा गुठियारके उर्दी

- यस गुठीका वर्षवन्धन र पर्व पर्वका पूजामा हामी र हाम्रा सन्तानहरूवाट संकल्प गराइ कामकाज चलाई प्रसाद दाखिला गर्नु १ सिवालय
- धर्मशाला पर्खाल वगैचा गैह्र भत्क्या विद्या बनाउनलाई यसै गुठीका सालवसाल जगेरा रहयाका आमदानी रूपैया मध्ये मुनासिव माफिक जो
- चाहिन्या रूपैयाको हाम्रा र हाम्रा दरसन्तानसँग निकास गरी सनद गराइ लिई बनाइ तयार गर्नु वही बुभुदा सनद मिनाहा होला - २ गुठिया
- रीयाका पेतको वाली विक्री गर्न्यालाई हामी र हाम्रा दरसन्तानसँग सोधी दरभाउको सनद गराइ लिइ विक्री गर्नु -३ गुठियारको अदलि वदलि
- हुदा आफुले साविक वालासँग बुभी लियाको र हाल आफ्नो पालामा थप भएको समेत आफ्नो जिम्मा रहयाको नगद जिन्सी सुना चादी कसलाई
- तमसुक, सनद गुठीको सनद पत्र जो छ गर्ने आफ्नु वदलाहा आउन्त्यालाई बुभाइ भर्पाइ लिनु वही बुभाउदा सो भर्पाइ वमोजिम मिन्हा होला ४
- साल तमाम भएपछि आमदानी पर्च भएको दयो टु ज्मा पर्च तयार गरी साल तमाम भएपछि हामी र हाम्रो दर सन्तानसँग वही बुभाई फारख ग
- री लिनु-५ दान पत्रमा दरिया वमोजिम कोरी हाम्रो र हाम्रा दर सन्तानको सनद वमोजिम गर्न्याको मा मिन्हा होला विना सनदले गर्न्याकोमा य
- क दाम मिन्हा पाइने छैन - ६ गुठियारले कामकाज गर्दा लेखिए वमोजिम नगरे, आमदानी दवाइ खाएको ठहर्न्यो भन्या हाम्रा र हाम्रो दरसन्तानको तजविज वमोजिमको सजाय भई गुठीवाट वर्खास्त होला
- इति सम्वत १९३४ साल मिति असाढ सुदि १५ रोज ४ शुभम् ।
कैफियत (छेउमा लेखेको) - यस गुठीमा दरियाको जगाको वालीमा दैवागत पर्न गइ जगेराले नपुरी खर्चको हर्जा हुन गयो भन्या ३ का गुठीवाट चलाउनु भन्या श्री जनरल वम्बीर विक्रम वहादुर राणाको मंजुर ।

३. बम विकटेश्वर महादेवको उत्तरतर्फ प्राङ्गणमा रहेको वि.सं. २००७ सालको शिलालेख

शिर्षभाग दायँ बायाँ चन्द्र सूर्य र बिचमा शिवलिङ्ग अंकित

१. स्वस्ति श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री मिनिप्टर बंवाहादुरका बुहारी श्रीमद्राज कुमार कुमारात्मज मेजर जनरल यक्ष
२. विक्रम बहादुर राणाका माहिला रानी सावित्री देवी ऐ का छोरा श्रीमद्राजकुमार कुमारात्मज श्री कर्णेल तुला विक्रम
३. हादुर राणा ऐ का रानी कर्णेल नी डम्बर कुमारी देवी कस्य ..... गुठीका ..... पचलीघाट
४. मा श्री जिजि बुवावाट स्थापना गरिबक्सेको श्री वंवीर विकटेश्वर ३ शिवालय चोक भित्र उत्तर तर्फ हामीवाट २००७ साल बैसा
५. ख शुक्ल ३ रोज ५ का दिन दुंगाका मंदिर बनाइ श्री तुला भक्तेश्वर १ श्री डम्बर भक्तेश्वर १ स्मेत ३ मा
६. हादेव स्थापना गरी बक्सेकोले रोजिन्दा नित्य नैमित्य पूजा गर्न पर्व पर्वमा पुजा इत्यादि गर्ने कां स्मेतलाई र श्री पशुपतिनाथ
७. मा हामीले सुंको टुटी चढायाको चाँदीका करूवा १ येक चढायाको हुनाले रोजिन्दा १ करूवा जल चढाउनाके दक्षिणा र तप
८. सिलमा लेखिया बमोजिं मैनावारी पर्व पर्वमा खर्च गर्ने र कामदारहरूके खागि वालि दिना निमित्त हामीवाट खरिद गरेको
९. किनुवा विर्ता तपसिल उठतीका ज्मा पेत रोपनी ९ यहि २००७ सालका वालि देखि गुठि राखी बक्सौं सो जगाको उठतीवाट लेपी
१०. या बमोजिका चाहिने खर्च गरी जो वाकि रहेका जगेरा श्री वंवीर विकटेश्वर गुठी चलाउन जिम्मा राखी आंदानी खर्चका श्रेष्ठा ख
११. डा गरी रापनु देवालय भत्के वीप्रेमा सोहि जगेरावाट खर्ची वनाउन लगाइ लागेको खर्च जगेरा श्रेष्ठामा लेषनु जगेरा वाकि मा
१२. रू. २०० सै हुने वित्तिकै पेत खरिद गरि यस गुठीका लगतमा चढाइ दां पर्व बमोजिं गर्नु नयाँ खरिद भयाका जगाको आय
१३. स्ता आंदानीवाट गरिप कंगाललाई प्वाउने गर्नु लेषिया बमोजिं नगरी यसमा जसले लोभानि पापानि गर्ला उसलाई पञ्च
१४. माहा पातक लागला यो गुठि श्री वंवीर वीकटेश्वर गुठि जसले चलाउछ उसले चलाउनु

तपसिल

असामि	पेत-धान-गंहु नगडी
लोहल जगा मोहि चन्द्र बहादुर वीष्ट वसनेटार	१॥- ११२- X - ११५
थादुनि जगा मोहि वालकृष्ण पाध्या चोडेचाँगु	५॥- १० - X - ५१५
पांगा ग्वालफल जगा मोहि देवदत्त ज्यापुलाछीटोल	१॥- ३१५ - १९१४ - २१५५
खर्च ज्मा	८ १५१० १०१४ १६५

दानपत्र बमोजिं खर्च मोहर १०३१४४

नित्य पुजाके रोजका रू १० ले वर्ष १क दां ३६५ के ३६१५० मना ३ मा दिन रूमाल १ को ४ के २५ ले ११

पर्व पर्व पूजा के -१२६११ राजका रूद्रा १ आवतिक वर्ष १ का ३६५ का

वैसाख सुक्ल ३ अक्षय त्रीतीया दीन वर्ष बंधन पूजाके ८१४० पेतका २ले ७३ पोतातिरनाके - ११२९

भाद्रव वदि तीज पुजाके - ५१८७ पुजा गर्नेबेलामा वाजावजाउने कुसुलेक ७

कार्तिक १४ वैकुण्ठ चतुर्दशीका दिनके ५१८७ श्रेष्ठा गर्ने कारिन्दा र मसलंद वर्ष १ के १८१

फागुन वदि १४ शिवरात्री दिन पुजाके ५१८७ वैसाख वदि अमावस्या दिन श्री पशुपतीमा जल चढाउने कुरूवाका वर्षबंधन पूजा
दक्षिणा- ६१३४

जिन्सी

जिन्सी तर्फ ज्मा धान मुरि -६

पुजाहारी २क धां २१ ले - ४१ गुठियार जथा १ के धां- ११०

तहलवा २ के ११० ले ११. रोजिन्दा फुल ल्याउनेमालिके - ११०

वाकि जिन्सी के नगदी हुने - ११७३५

धान मुरि ९।२ के रू १ को १२ ले १०९।२० गहुँ । ७ । ४ के दर १ ले - ७ । ५०

नगदी २ के - ६५।-

ज्मा खर्च नगदी - १०३।४४

वाकि - १३।९१

ईति सम्बत २००७ साल बैसाख वदि ३ रोज ५ शुभम्

भुवन विक्रम राणाको वि.सं. १९९९ को शिलालेख

श्री भुवन भक्तेश्वर

१. स्वस्ति श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री मिनिष्टर वंवाहादुर राणाका नाति श्री मे.ज.यक्ष विक्रम
२. वहादुर राणाका साहीला छोरा मान्यवर नेपाल तारा कर्णेल भुवन विक्रम वहादुर राणा सिं आइ.
३. सि दीर्घ सेवा पदक प्राप्त कर्ताले संवत १९९९ साल फाल्गुण कृष्ण चतुर्दशि शिवरात्री
४. का दिन आफूले स्थापना गरि बक्सेका १ प्रीति गरि तपसिलमा लेषियाको पूजाके मोह
५. रू वर्षबन्धन इत्यादि काम चलाउनाके गुठी राखि बकस्याको थाङकोट सहर बस्ने गोपि ला
६. ल महर्जनले बुभाउनु पर्ने साल १ को धानमुरी १० गुठी राखी बकस्यो सो धानले लेषिया
७. को काम चलाइ खर्च गरि बाँकी रहेको जगेरा श्री बंबीर विकटेश्वरको गुठी चलाउने
८. को जिमा श्रेस्ता खडा गरि राख्नु देवालय भत्के विग्रेमा सो जगेराबाट सजिवनयि
९. लागेको खर्च सो जगेराको श्रेस्ता लेषि मिन्हा लिने गर्नु बाँकी जगेरा १००। येक सये मौ
१०. ज्दात हुने बित्तिकै पेत खरिद गरि येसै गुठीका लगत्मा बढाउनु लेखिया बमोजिं नग
११. री येस्मा जसले लोभानि पापानि गर्ला उसलाई पंच महापातक लाग्ला, यो गुठी श्री बंबी
१२. र विकटेश्वरका गुठी जस्ले चलाउछ उसैले चलाउनु भनी सिलापत्र लेषि गुठी राषि बकस्यौ ।

तपसिल

१३. पूजासाराजाके मैन्हा १ को मोहरू १।२० ले वर्ष १ के चाहिने मोरू - १४।४०
१४. वर्ष १ मा रू . लु ४ के मोरू १ ।
१५. सीवरात्रीमा वर्षबन्धन के मोरू २।८३
१६. देहायेका मानिसहरू लायि वाली वर्ष १ के ज्मा धान मुरी ४।५
१७. पुजारी जना २ के धान मुरी २।
१८. गुठीयार जना १ के धान मुरी ।१०
१९. टहलुवा २ के जनही ।१० ले १।
२०. रोजिन्दा फूल ल्याउने माली के ।५
२१. ऐ. बाजा बजाउने भाडु बडारू गर्ने कुशले जना ८ के ।१०
२२. चाँदिको नाग र पुजा भाडा था १८
२३. येस्मा लेषिया बमोजिं गरी गुठी चलाउनु नचलाये शिवको कुदृष्टि लाग्ला ॥ स्व द
२४. तां परदत्तां वायो हरन्ति वसुन्धराम ॥ षष्ठी वर्ष सहस्त्राणि विष्टाया जायतेकृमि ॥

५. बम्बीर विकटेश्वर महादेव मन्दिर प्राङ्गणको उत्तरतर्फ रहेका यक्षनन्देश्वर, तार्क्ष भक्तेश्वर शिव मन्दिरको शिलालेख

- राणकुलस्योन्नति बीजभूतः क्षेत्रेषु विख्यातः विशालकीर्ति ॥ आसीत पुरावाल नृसिंह नामा काजीति सुलाध्य पदाधिसुवः ॥१॥ तस्याभवन्नौ रसस्
- पुपुत्रारत्नाकरैस्तुकयषमी ॥ तेष्वेवमीनिष्टर मध्यमो ऽ पि श्री वंवाहादुर इति प्रसिद्ध ॥२॥ सो ऽद्वितियो ऽ विहिसोदरेपु संस्थापितो मंत्रीपदे
- पूजार्थम् ॥ क्षेमवितचनसततं प्रजानां नेपाल राज्ये विधधे प्रवन्धान ॥३॥ यदा स्वतन्त्र समवापतस्मात् तदासदा धर्म पथानुरागी ॥

- चकार धर्मानुसह धर्मय तथा शिवस्यसा युज्य पदाभिलाषी ॥४॥ शास्त्रानुसारेण सनांमतेन सदाभावस्याय विधाय पुजाय ॥ श्री
- मङ्गभूती तीरतले तदानीमीशालय स्थापित वाञ्छिवच ॥५॥ वामडिनी तस्य वन्दकुमारिकाः यस्याःसुतो ऽ भुतुवल् यक्ष विक्रमः ॥ सो वाप मेजर्जनर
- ल्पद शुभम योग्यसमापन्न गुणानुरूपकम ॥६॥ अस्य प्रियभर्त पदानुरागिणी नाम्नाः ऽ भवनन्द कुमारिकासती ॥ तस्याः सुतोऽभु दुगुसावीर्यस
- पयनामार्थवाञ्छी युततांक्ष विक्रमः ॥७॥ अन्यो ऽ पिसौम्य गुणरूप कलाभिपूणस्त स्यानुजो भुवन विक्रम सौम्यनाम ॥ श्री यक्ष विक्रम सुतौ विदिनौचलोके जातावि
- मौसुमति नन्दकुमारिकायाः ॥८॥ क्षमाशीलोगुणजश्वदया कृस्नुस्वह कृतिः समदृग्गुणा वाञ्छाम्तो धार्मिक प्रिय वारूशुचिः ॥९॥ अस्तिको देव भक्तश्वपितृ
- भत्माजिन्द्रियः ता ॥ विक्रमनार्मा ऽसौ कर्णेल पदमस्थितः ॥१०॥ पूर्वजा चरितकर्मस चाप्पनुगतो ऽभवम वैदिकेन विधानेन परिवारेण संयुत ॥११॥
- यक्ष नन्देश्वरौ यत्र वंवीर विकटेश्वरः पूवजैः स्थापिता यत्रतत्रपुये भुवस्तु ले ॥१२॥ देवालय विनिर्माय भक्तियुक्ते नचेत नचेतसातार्क्ष भक्तेश्वर श्वापि स्थापितो ऽ नेन
- संप्रति ॥१३॥ नवसप्रग्रहे चन्द्रेमा धवेकेतरायणे दशम्या कृष्ण पक्षे शुक्रवारे सुभशिवते ॥१४॥ स्कूलवारभु दिश्य शिवसा युज्य प्राप्तये तार्क्षभ
- भक्तेश्वर नाम लिङ्ग स्थापितवान शुभम ॥१५॥ मपावको द्वादश रोपनीति समपित क्षेत्रमिवतितेन शिवस्य पूजायदिनो वि
- श्वाय भुञ्जीनयो वैसर्व पातकीस्यात ॥१६॥ प्रत्यन्द्र चसरा धसाक्षा यमतो शुक्ल तृतीया तिथा वेला शंकर साकिञ्चितचाक्षैश्वर प्रितस्या दिति ताक्ष विक्रम द्रदं भन्नया ऽ के रौदयणने
- स्वस्ति श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री मिनिष्टर वंवाहादुर राणाका नाति श्री मद्राजकुमार कुमारात्मज श्री मेजर मतल यक्ष विक्रम वहादुर राणाका छोरा श्री म
- द्राज राजकुमार महात्मज श्री ले कर्णेल तायक्ष विक्रम वहादुर राणाकस्य पुत्रम आगेका गुठियार के श्री वागमति पचली घाटमा श्री वाज्येज्युवाट स्थापना
- गरी बकसेको श्री बबीर विकटेश्वरका सिवालय चोकभित्र सिवालय देखि उत्तर श्री वुवाज्युवाट स्थापना गरी बकस्याको सिवालय देखि पश्चिमतर्फ हामी बा
- ट १९७९ साल वैसाषकृष्ण १० रोज ६ का दिन दुंगाको मंदिर पांचायन सहित दुंगाका बसा स्मेत स्थापना गरी बकस्याको श्री ताभक्तेश्वरकानि
- त्य नैमित्यक पुजा र पर्व पर्वमा रूद्रिपाठ पूजा वरषवन्धन होम तपसिल वमोजिमको कायु कामूमा पचं गर्न र गुठियार तहतु र फूल ल्याउने मालिः
- औन्फारू बन्फारू गर्ने बाजा वजाउने कसले के षांगी वालि उठतिको ज्मरषेत रोपनि (१२) लाई स्मेत चाहिने षर्च निम्ति हाम्रा किनु विर्ता तपसील वमोजिम
- के यहि ७९ सालका वालिदेखि संकल्प गरी गुठी राखि वकस्यौ सो लेखियाका जग्गाको उठतिले लेषिया वमोजिम चाहिने खर्च गरी जो बाकी रहेको जगेरा राखि वंवी
- विकटेश्वरको गुठी चलाउनेका जिम्मा श्रेस्ता षडा गरी राख्नु देवालय भत्के विग्रेमा स्वही जगेराबाट सजि वनाई लागेको षर्च सो जगेराको श्रेस्ता
- मा लेखि मिन्हा लिने गर्नु बाकी जगेराय कसै मौजदात हुने वित्तिकै षेत खरिद गरि यसै गुठिका लगतमा चढाउनु सो नओ षरिद भयाका षेतको

- आम्दानीबाट गरिव कंगालहरूलाई प्वाउनु लेखिया वमोजिम नगरि जसले लोभानि पापानि गर्नामा लाग्ला उसलाई पंचमहा पाप लाग्ला यो
- गुठी श्री वंवीर विकटेश्वरका गुठी जसले चलाउछ उसैले चलाउन दानपत्रमा लिखिया वमोजिम गुठीधर्म नचलाई धर्म लोप भयो भने श्री ३ सर्का
- रको गुठी वंदोवस्त अडाबाट गुठी चलाउनु । यो दान पात्र सँकल्प गर्दाको साक्षि हामी जेठा छोरो कपतान मेघविक्रम वहादुर राणामा होला
- छोरा गेहि विक्रम वहादुर राणा कांछ्छा करेन्द्र विक्रं वहादुर राणा भयो ।

तपसिल

<p>असामी घेत धान गहुँ मकै तेल घ्यू पानी चादी दर्दाम खर्च मोरू -८३८५ भादगाउ नला वुमोही ३ ६ । १० १। ५ धान मुरी १३१४।४ ले. ६४।५० ऐ डाडावारीको मोती धर्वा गहुँमुरी १।६ केद्र । ३ ले ८।६६ वहादुर थापा -२ । १।१० (५ मकै मुरि १।१० केद्र) ३ले १०। ऐ आघटार मोही ऐ - १ १।१० ।५तेल॥ ३ केद्र १।ले १।५० ऐ तौडोल मोही हर्ष घ्यू पानी रू १।३२ लाल दिर्घ वहादुर था चादाम ठेकी रू ३० पा समेतले र मोही ४। . ॥ ५॥ १६। १६ ॥ ३ ॥ ३ । १० १०।२८ आलचो मोही कृतिमान ज्यापु १। १।४ ।३२ ॥ ५ १२। १३। १४। ६१। १० ॥ ३ १। ३२ । ३० सुसारे टहलु वागिमार हे के चादि तोला १३।१० का नाग मणी १ अरू भाडा धान १७ जमा थान १८ यस दानपत्रमा लेखिया वमोजिम गरी गुठी चलाउनु नचलाये शिवको कृदष्टि लाग्ला ॥ स्वदत्ता परदत्ता वायोहरि वसुन्धरा राम ॥ षष्ठी वस्त्र सस्त्राणी ॥ विष्टाया जायते कृमि । इति सम्वत् १९७९, साल वैशाख कृष्ण रोज ६ शुभम । बाजा बजाउने र भ्रारू वढारू गर्ने र घास उखेले समेत कुसल जना ८ के - १०</p>	<p>नित्य पुजा के गेह १ के २।२४ लेवर्ष १ के २८।८० मैन्हा ३ मा रूमाल १ले वर्ष १के रूमाल ४ के १। पर्व पर्वमा पुजा के मोहरू २१।५५ वैशाख कृष्ण १०मा बर्ष वन्धन-२।८३ वैशाख सुदी ३मा सर्वत प्वाउनाके ३। तीज पुजा के - २।८४ वैकुण्ठ चतुर्दशी पुजाके २।८४ सिवरात्री पुजाके २।८४ रोज्को आवर्तिले वर्ष १को ३।६० वर्ति केद्र । २ले मोरू ७।२० देहायका मानिसहरूलाई बालि वर्ष १के धान मुरि । १० केद्र । ४ ले मोरू -३२ पुजाहारी जना २के मुरि -४ गुठियार १ के - १।१० टहलवा २केजनही । १० मुरि १। रोजिदो फूल ल्याउने माली १ - १।१० वाकी मोरू६।४३ गुठिमा दरियाका घेत रोपनी १२ को पोता जगेरा वाकी मो रू.</p>
---	--

बम्बीर विकटेश्वर महादेव मन्दिरको पूर्व दक्षिणतर्फ रहेको सत्तलको शिलालेख

- श्री मङ्गलमूर्तये नमः ॥ ॥ श्री मदगोरक्ष भूपावहनमतिवर वन्दितोराज राजादाने कर्णमत्तुत्यायुधिच विजयिना विक्रमात्य सुरेन्द्र ॥
- सौन्दर्यकामनुत्पःम जयति जगतिख्यात कीर्ति स्वदियात्माज्या वंवाहादुरो गुणगुणनिया पुरणम मत्रीवजान ॥ १ ॥ रिपुमरिषु हरिसहनेक्षमा
- सकल साधुजनेषुसरद्रुम ॥ सुमति मत्सु गुरू स्वरामवहि हरिहरार्थमत्त कर्मणि यापृथु ॥२॥ तत्पुत्री भुवनेश्वरीम निमन्नि श्रद्धावति श्री
- हरौ तद्धान द्विजगोसुभर्तवधन संपति पति सदा ॥ सासा रार्थि गुमान सर्वहरिणानि कामसत्कर्मका गीतार्थ श्रुति साधु मडिति विधुत स्वान्ते

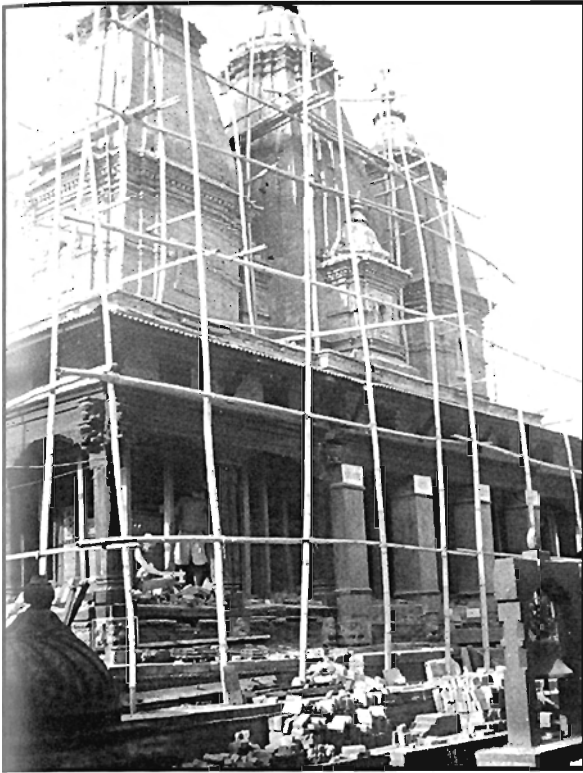
- (न) मत्रा सह ॥ ३॥ साके विक्रम भूपर्तगतवनि श्रुत्पक्षिन नन्देन्दु भीराधेशुकल चतुर्दशीतिथिदिने भुकेशिव प्रितये ॥ नेपालमुख जाहरसा
- तदिनी तस्यास्तदे सुन्दर श्रेष्ठ नामदलि समत्र विधितः संस्थापयामा सह ॥४॥ शिवालय प्रपांच निर्भायपु नित्य पूजार्थ सपादैवकोन त्रिंशति रो
- पणीः क्षेत्र सपपितः स्यते ॥ शुभमा ॥ अतपर भाषाया लिख्यते स्वस्ति श्री मेजर कप्तान गुमानसिंह कार्की ..... भुवणेश्व
- री देवी कस्य पुत्रम आगे का गुठियारके संवत १९२४ साल मिति वैसाख सुदी १४ रोजका दीन वागमति पचलिघाटमा हामी ले स्थापना गन्याको गुठी राषना नीमित हामीले परिद गन्याको भादगाउका अम्बल मध्ये न्हादोल घेत रोपनी १ ॥ पलाकगा षे
- त रोपनी २ जोधौ घेत रोपनि १ ॥ श्री घेल घेत रोपनि १ ॥ इताव घेत रोपनि २ ॥ रोवुघेत रोपनि र हाकुभुति घेत रोपनि ३ पादोल घेत रोपनि

- (३) वाचामादी षेत रोपनि २ साति रोपनि १ ज्मा षेत रोपनि १९ तस्का आम्दानि कुत सरूवा चावल मुरी १९१९ गहु मुरी ४।७२ घ्यू पाणि २॥
- मध्ये पर्च पूजाहारी १ के चावलमुरि ४।१० फूल ल्याउन्या मालिके चावल मुरि २ भाडुवडारू १ के चावल मुरि १। ज्मा चावल मुरि ७।१० वाकि चा
- वल मुरि १२।९ को मोहरू १ को चावल पाथि ३।४ का दरले मोहरू १ ..... गहुँ मुरि ४।७२ को १ रूपैयाको पाथी ४ का दरले मोहरू २१ ॥ ७ घ्यूष
- ने २॥ ज्मा रूपैया ९ ..... मध्ये तपसील नित्य नैमित्य पूजाका सराजाम दीन १ का दरले वर्ष १ का चाहिन्य रू
- मोल ३ स्मेत बर्ष बन्धनका दिन होम रूद्री ब्राम्हण भोजनके र सिवरात्रीका दिन रूद्री गरी महादीप स्मेत के ज्मा षर्च रू ४
- पै ४ वाकि ले वर्षका २के राजा हे कर्मि कर्मि लगी देवल भक्त्या विद्याको बनाइ जो वाकी रहयाको जगेरा
- रापनु लोभानि पापानि नगनु भनि दानपत्र गरि लोभानि पापानि जो गर्ला पंचमहा पातक लाग्ला ॥

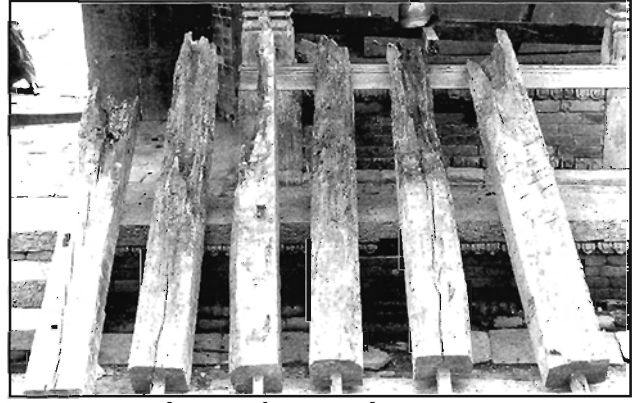
तपसील

- नित्य पूजाके रोजिदां ॥११ का दरले वर्ष १के पैसा दिन १के दर .....
- रूद्री आवर्ति १ के - / सिन्दुर सुपारी - के ५२
धूप दिप कपुरके -५। फूल अक्षताको ५।
नैवेदके -५।२ पंचामृत के - ५ १
घ्यू - के - ५।२ श्री षडचन्दन - के ५।२
वर्ष १ के दर्मा ३ के पै रू - १२
वर्ष बन्धनके - ५।
पुजासर्जामके -१३॥२
नरीवर पकरी के ३ सीधुर सुपारी के ५।२
नैवेद्य के ५।२ अक्षताके- ५।
पंचामृत के ५।१ श्रीषड चन्दनके ५।
देवर्ताके भेटी- । धूपदिप के - ५।
फलफूलके ५। रूद्री आवर्ती ११ के ॥३
होमके २१ ॥१
गोलपु ५ के वर्षबन्धन के धागाके ५।
धान टपरी ५ के साना ५ के २, चावल टपरी ६ के माना ६ के ।'
अरू माना के ५॥ धान माना । . । १ के ५।
जौमाना ॥ १ के ५। तील - के ५।
घ्यू के -२ समीधा - १ के ॥
पुन्या दवानके - ७। गणेश दियो कलश के भरी २
पूर्णपाचके ५। तोरनका डोरी के- '
गोदानके दान बुद्धि स्मेत - । ५।
ब्राह्मण जना २ के सीधा पात पुजा स्मेत -

- पलुवा चावल माना २ के ॥ दालमुठी २ के -५।
घ्यू १ - नून - मे ५॥
वेसार -के १२ तर्कारी - के ५॥
दहीकहत स्मेत के - २ ब्राम्हण २ के दक्षिणा -।
रू - ६३॥२॥ देवलमा लाउना के - २
॥० घुनपाथी १४ के मोरू १ तेल करूवा २ के -१
सीवरात्री के -१॥२।२
महादिप वालना के मोहरू - ॥
महादिप १ के - । तेल माना । १ के - ।
पुजाको सराजामके - १
रूद्री ११ के - ॥ ३ पंचामृत के - ५।
सिंधुर सुपारीके - ५२ । धूपदिपके -५।
नरीवल पकरीके - ३ नैवेद के - ५।
अछेताके चावल माना १ के - ५ ॥ घ्यू के - ५ ॥
रक्ष्यावसनाके धागो - ५। देवता के भेटी - २
वृकुट चतुरदशी के - ३ ॥
पुजाको सराजाम के -३॥
रूद्री आवर्तिके - / सिंधुर सुपारीके - ५।
धूपदिप के - ५। घ्यू के - ५।
अछेताके -५। भेटी के - /
नैवेद के - ५। पात के - ५।
वाकी मोरू ४७२ ॥२ ले देवालय भक्त्या विगन्या को बनाउनाके
र सतल भतन्या विगन्याको बनाइ वाकी वर्ष १ पुग्या पछि कसराद
स्मेत कागत बनाइ बुभाइ फार्गतनी वाकी जगेरा रापनु । इति
सम्बत १९२९ साल मिति वैसाष सुदी १४ रोज शुभम् -

जीर्णोद्धार अगाडिको वमवीर विकटेश्वर महादेव मन्दिर

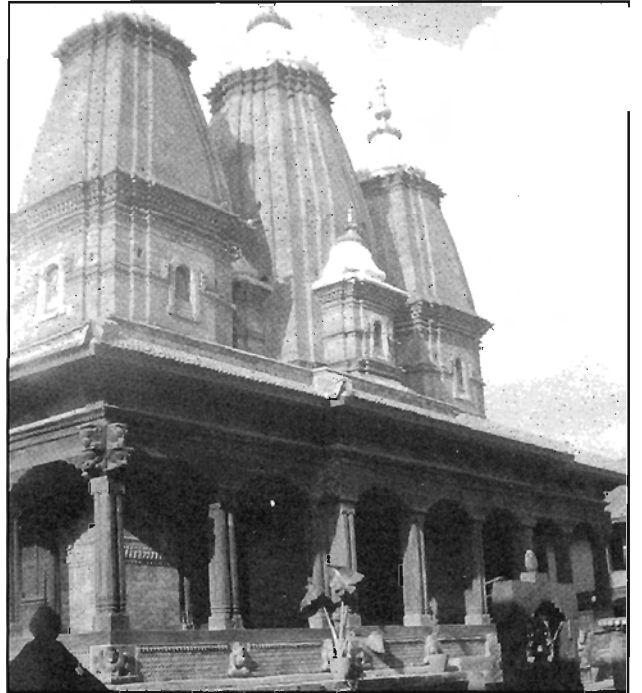
गर्भगृहभित्रको कुहिएको दलिनहरू

पेटीको बुट्टे इट्टाहरू मर्मत गर्दै

गर्भगृहभित्रको थामहरू फेरेको

जीर्णोद्धार गरेपछिको वमवीर विकटेश्वर महादेव मन्दिर